

KULTÚRA

ROČNÍK XXII. – č. 10

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

15. MÁJA 2019

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,60 €

Toto bude veľmi zložitá úvaha o kríze a o nenávisti v mimoriadne zložitých časoch. A o nebezpečenstvách, akým Európa vo svojej histórii ešte možno nečelila. Nebude to primárne o politike, ale skôr o jej dôsledkoch pre prirodzený ľudský život. Isteže, samotná kríza nie je pre európske dejiny nijaké novum. Dá sa povedať, že práve krízy a dynamické procesy ich zvládania sú pre Európu priam typické, už od čias starého Grécka. No mám pocit, že toto už nie je obyčajná kríza, ale že tu už ide o smrteľné nebezpečenstvo. Výzerá to tak, ako keby sa odrazu otvorila obrovská Pandorina skrinka a vyrojili sa z nej tisícky chorôb a ziel, nesené tisíchlavou háved'ou.

Prekrásny plazivý Orwell

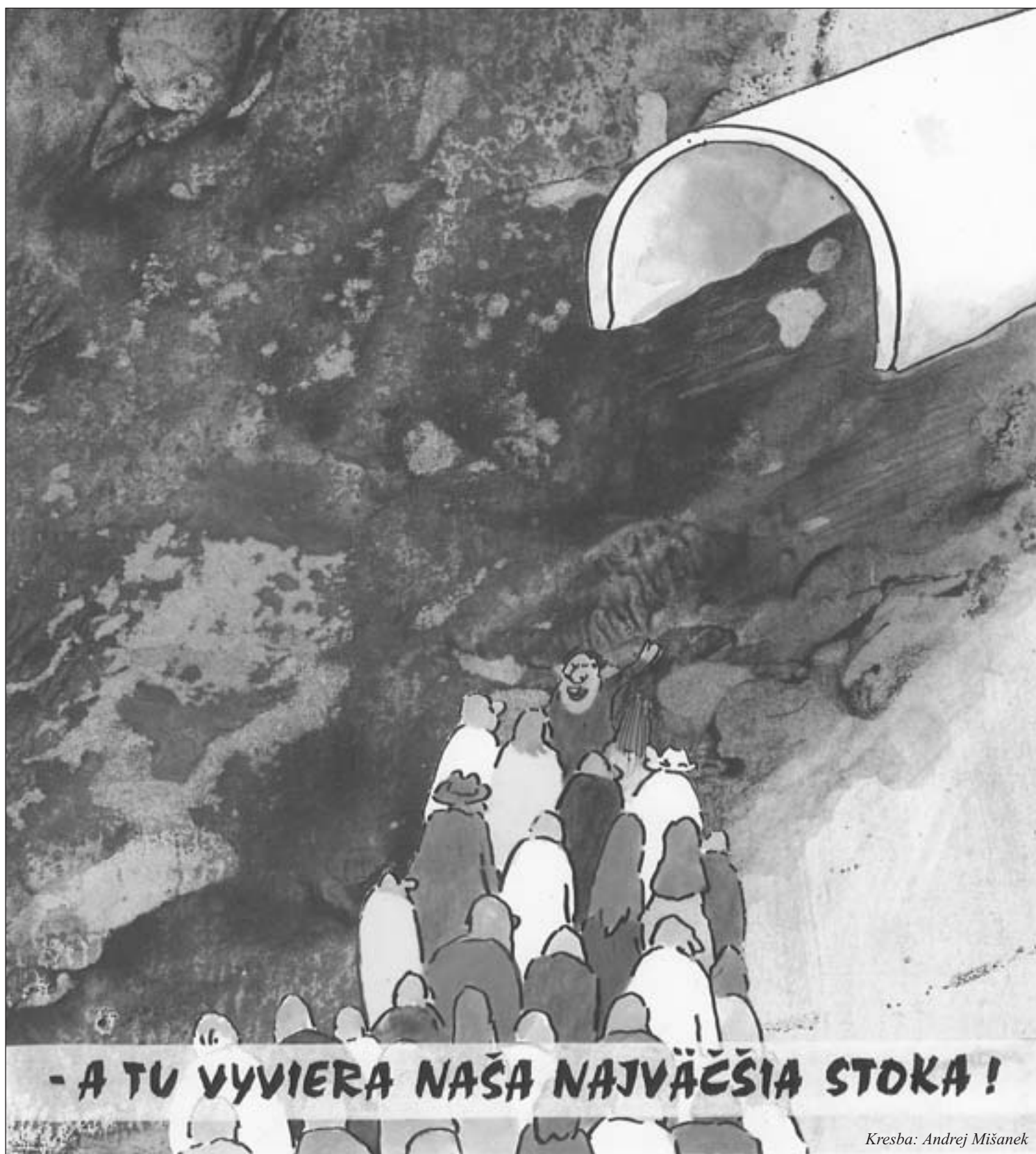
A politici, ktorí by mali brániť svoju obec a mali by sa aspoň pokúsiť túto skrinku zatvoriť, ju ešte otvárajú dokorán a zaisťujú pánty, aby sa ani náhodou neprivrela.

To najväčšie politické nebezpečenstvo zo všetkých je pre súčasnú Európu zaplavenie kontinentu imigrantami. Hneď na úvod,

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

pred akýmkoľvek ďalšími vývodmi si treba uvedomiť to základné: tu nejde o nejaké nedorozumenie, chybu v plánovaní, omyl či o nešťastný zhluk náhod. Dokonca ani ľavičiarstva „humanistická“ tuposť tu nie je určujúca, akokoľvek celej tej katastrofe napomáha. Je mi ľúto tých úprimných mladých, rovnako aj rozmyšľajúcich starých ľudí, ako sa naivne pýtajú, či to zodpovední politici nevidia, čo sa tu deje, aký úpadok všetkej kultúry znamená ten tzv. multikulturalizmus, alebo že sú to hlavne slobodní mladí muži, ktorí k nám prichádzajú, nijaké obete vojny, a či vôbec vedia, čo je to islam alebo či sú si vedomí demografických následkov, atď, atď... A tu treba jasne povedať, bez servítky, lebo situácia je vážna: áno, aj vidia, aj vedia, samozrejme, a veľmi dobre. Ale majitelia tých najväčších peňazí chcú práve toto. Keď niekto falšuje fotky, či zatajuje štatistiku a miera obrovské prostriedky na dovoz imigrantov, za tým nie je nejaké nešikovné babráctvo, ale jasný a zlý úmysel. Vedomé klamstvo. Nehovoriac o kope falošných moralistických apelov v službe amorálnosti.

Stačí si položiť pár banálnych otázok, napríklad: ako to, že ešte donedávna hlavná mantra kapitalizmu, ako si má každý na seba zarobiť sám, bez nejakej sociálnej pomoci, odrazu neplatí a iba sa rozdáva a rozdeľuje... Ako keby už neplatilo, že príživníctvo je iba iné slovo pre krádež. Tí naivnejší sa ešte zvyknú

Kresba: Andrej Mišanek

opýtať, či to je ešte vôbec demokracia, ak sa veľké peniaze rozhodnú zavádzať multikulturalizmus proti vôli minimálne 90 % obyvateľstva? Vážení, demokracia skončila. Niet jej, tak ako už niet slobody slova vo verejnom priestore. Naopak, demokracia sa prekrstila na populizmus a vedie sa proti nej neúprosný boj. Jednoducho, na tejto agende niekomu veľmi záleží, a preto je kvôli nej ochotný pustiť z reťaze aj oveľa škodlivejšie veci, o ktorých tu bude reč neskôr.

A propos imigranti – pre slniečkárske dobrodruže sú to iba objekty na projekciu ich nezmyselných konštrukcií a projektov, na samotného človeka v imigrantovi kašlú určite viac

ako všetci „extrémisti“ dokopy. Je to pre nich opäť niečo také, ako bol „proletariát“ pre bolševikov.

Keďže nejaké ozajstné praktické dôvody na túto výmenu obyvateľstva nenájdem, ani keď sa pokrájame, toto všetko môže znamenať len jedno: bezbrehú nenávisť k bielemu Európanovi, ktorého treba vyhladiť zo zemskeho povrchu. Tak ako kresťanstvo. Isteže, do toho spadá aj ľavičiarstva hlúposť, povýšenecká neúcta k domácomu robotníkom a jeho totálne poníženie v bitke o kus chleba. Na toho sa tie všehumánne, celovesmírne „ľudské práva“ akosi nevzťahujú, dokonca sa už „prepracoval“ na biely odpad. Tak mu treba, keď nechcel

marxizmus. Sofistikované reči o potrebe dopĺňania pracovnej sily sú pri súčasnom stave technológií, rozdelenia profesií a produktivity práce iba taktická a priehľadná lož. Stačí sa pozrieť na Japonsko.

Nenávisť sa nedá vykoreniť. Najmenej nejakým morálnym apelom. Tú musíme brať ako antropologickú konštantu, ktorá nás sprevádza celými našimi dejinami už od praveku. To znamená, že sa musíme aktivizovať politicky a bez nejakých mimoriadne veľkých emócií sa jej musíme vedieť postaviť. Presnejšie – samotnej nenávisti sa nedá brániť, iba jej dôsledkom a to praktickými krokmi.

(Pokračovanie na 4. strane)

Prípad Scruton ako symbol prenasledovania konzervatívcov

Sir Roger Scruton je svetoznámy konzervatívny filozof a uznávaný autor viac než 50 publikácií venujúcich sa filozofii, estetike i politike. Nie náhodou býva označovaný ako najväčší žijúci britský filozof. Scruton je aj autorom vplyvných kníh o estetike architektúry, takže nebolo prekvapením, keď ho nedávno britská vláda požiadala, aby obsadil neplatené miesto predsedu poradnej komisie pre bývanie a architektúru. Jeho vymenovanie však vyvolalo búrku nevôle u niektorých extrémnych liberálov a predstaviteľov takzvanéj progresívnej ľavice. Tieto figúrky totiž nedokážu Scrutonovi odpustiť jeho konzervatívne postoje, a tak spravili to, čo im ide najlepšie. Spustili nefalšovaný hon na čarodejnice. Zo Scrutonovej štyridsať rokov trvajúcej publikačnej činnosti a prednášok vytiahli niekoľko „problémových“ viet, ktoré vraj nesú známky predsudkov voči homosexuálom, islamu a židom. Napríklad vo svojej známej knihe „West and the Rest“ vraj Scruton vyjadruje obavu z rozmáhajúceho sa islamu, čo z neho vraj robí islamofóba. V jednom rozhovore z roku 2007 sa zase vyjadril, že za normálny považuje vzťah muža a ženy, čím si zase vyslúžil

nálepku homofóba. No a z údajného antisemitizmu ho zase mala usvedčovať veta, ktorú počas prednášky v Budapešti povedal na margo pôsobenia mimovládok sponzorovaných Georgom Sorosom.

Požiadavka liberálno-boľševickej úderky ohľadom Rogera Scrutona bola jednoznačná: Človek s takýmito názormi vraj nemá v modernej demokracii miesto, a preto ho treba z jeho dobrovoľného a neplateného miesta vyhodiť. Roger Scuton sa bránil, že „problémové“ výroky, ktoré mu jeho oponenti vyčítajú, sú úplne vytrhnuté z kontextu a nesprávne interpretované. Niektorí liberálni novinári boli skutočne usvedčení z toho, že Scrutonove výroky úmyselne prekrúcali a vytrhávali z kontextu tak, aby čo najviac pokrivil jeho obraz do podoby, aká im vyhovovala. To už sa však na sociálnych sieťach rozbiehala kampaň, ktorej cieľom bolo donútiť britskú vládu, aby bol Roger Scruton prepustený. Na jeho obranu sa postavili viaceré známe vedecké osobnosti, ktoré odmietli takéto prenasledovanie a názorový dogmatizmus. Paradoxne aj niektoré veľké (liberálne) svetové médiá uverejnili články odmietajúce prepustenie tohto významného filozofa.

Britská vláda však nevydržala tlak aktivistov z liberálno-ľavicovej úderky a Sira Rogera Scrutona napokon odvolala. Atmosféra strachu sa ešte zvýšila a aktivisti politickej korektnosti sa predháňali oslavnými komentármi. Novinár George Eaton, patriaci do košiara progresívnej ľavice, označil Scrutonovo odvolanie za svoj osobný úspech, ktorý na sociálnych sieťach oslavoval s fľašou šampanského.

Tu už treba naozaj biť na poplach. V tomto prípade totiž nejde o perzekúciu nejakého internetového hulváta, ale o svetovo významného vedca, držiteľa rytierskeho titulu a člena britskej vedeckej akadémie, ktorý sa „previnil“ jedine tým, že sa ako všestranný filozof venoval aj témam, o ktorých sa v dnešnej dobe môže diskutovať už len vo vykolikovaných mantineloch. Najhoršie je, že predstavitelia radikálnej ľavicovo-liberálnej úderky si potvrdili, že naozaj dokážu odpáliť kohokoľvek. Zdá sa, že ovzdušie strachu a úzkostlivej politickej korektnosti sa stalo účinnejšie než akákoľvek diktatúra.

MILAN UHRÍK
poslanec NR SR
za LS Naše Slovensko

Čižnár, Trump a Kotleba

Generálny prokurátor Jaromír Čižnár neuspel v súdnom spore proti politickej strane Kotleba - Ľudová strana naše Slovensko. Pre Kotlebu má výhra v tomto súdnom spore d'alekosiahly, strategický význam. Po sklamaní z jeho počínania pri prezidentských voľbách je toto jeho víťazstvo pre neho ako pokropenie živou vodou. Pôvodne som aj takto chcel nazvať svoj príspevok. Keď som si však prečítal mainstreamovú tlač zo stredy 30. 4. a hromčenie rôznych slniečkárov a eurohujerov na Čižnára, že neuniesol dôkazné bremeno, že na ĽSNS nestačil, atď., začal som nad tým hlbšie premýšľať. Jaromír Čižnár môže byť všetko možné, ale určite nie je hlupák!

Aká pointa sa skrýva za jeho počínaním v tomto prípade? Dospel som k záveru, že generálny prokurátor použil v tomto prípade taktiku, ktorú s obľubou na svojich protivníkov používa Donald Trump: Ak jeho protivníci v niečom, s čím on nesúhlasí, na neho neúmerne tlačia,

zdanlivo im ustúpi a urobí krok, ktorý si želali. Keď sa po čase ukáže, že to bola chyba, k čomu Trump občas trochu aj pomôže, má dôvod odvolať ich z funkcií a namiest' s nimi a upevniť si takto svoju pozíciu. Keď rôzni občianski aktivisti, samozvaní experti, neziskové organizácie a mimovládne organizácie zavalili generálnu prokuratúru zhruba s 200 podaniami na Kotlebovu stranu, neviem presný počet, čo mal generálny prokurátor urobiť? Kvantitou trestných oznámení sa snažili vytvoriť ilúziu celonárodného hnutia. Vieme si predstaviť to mediálne zemetrasenie, keby to ignoroval.

Pán Čižnár teda ich argumentáciu zhrnul do žaloby a po dvoch rokoch čakania sme sa dožili výsledku. Dnes pán Čižnár môže na invetivty s úsmevom odpovedať v Trumpovskom duchu: "Dámy a páni, spravil som presne to, o čo ste ma žiadali a čo ste chceli. Fiasko utrpela vaša argumentácia". Jaromírovi Čižnárovi patrí uznanie, že neurobil nadprácu

a z nekvalifikovaných trestných oznámení nevypracoval právne relevantnú žalobu. Nastavil tým bratislavskej kaviarni kruté zrkadlo, pretože prehru neutrpel Jaromír Čižnár, ale bratislavská kaviareň. Ak Čaputovej výhra bola jej strategickým víťazstvom, toto súdne rozhodnutie je strategickou porážkou kaviarne.

Dúfajme, že spomínanou taktikou sa inšpiroval premiér Pellegrini pri svojej návšteve Bieleho domu a neustúpil v otázke amerických vojenských základní na Slovensku. Nepochybujem, že toto bola téma takmer 30-minútového rozhovoru medzi štyrmi očami z pôvodne plánovaných 15 minút a že Trumpa presvedčil, že drobnú medzinárodnú prehru s malou krajinou môže premeniť na svoje víťazstvo vo vnútroštátnej politike. Otázka je, či má Peter Pellegrini také ambície a také schopnosti a nedovolí urobiť zo Slovenska nepotopiteľnú lietadlovú loď v strede Európy, pretože o nič iné nejde.

ŠTEFAN PAULOV

Prečítal som si nedávno publikovaný článok s názvom: "Rozhovor s prezidentom Andrejom Kiskom: Musíme prevziať moc od Smeru, som pripravený na boj." Bojová nálada pána prezidenta ma neprekvapuje. Jeho "demokraticko-humánny" zmysel pre rozmiestňovanie rakiet a vojenských základní po celej Európe je všeobecne známy. Neprekvapilo ma tiež ani to, že chce bojovať so Smerom-SD. Nech spolu bojujú, nech sa vzájomne špinia a ohovárajú, nadviažu si do talianskych a pozemkových mafánov, daňových podvodníkov a pod. Nech sa hoci aj zjedia. Veď oligarcha ako oligarcha.

Zarazilo ma z jeho rozhovoru a ním použitých slov a výrazov niečo iné! Skutočne som z jeho vyjadrení pocítil zvláštny pocit strachu, ani nie tak fyzického ako skôr psychického, ako od osoby, ktorá sa chce "bojom" dostať k moci. V rozhovore tvrdí: "Som najdôveryhodnejší politik. Upierajú sa na mňa oči mnohých ľudí, ktorí mi veria. Je

I tak še da

dôležité, aby tu vznikol nový politický subjekt, ktorý sa opiera o moju dôveru a moju osobu. Určite chcem byť predsedom ta-kejto strany. Výberiem si takých ľudí, ktorí sa stožujú s mojimi názormi. Musí ísť o takých ľudí, s ktorými budem ja svoje hodnoty zdieľať. Som najdôveryhodnejší, mám podporu viac ako 60%". Z týchto vyjadrení, tohto megalomanského pocitu moci a nenahradiť-teľnosti a chuti postaviť sa na čelo masy ľudí a schuti bojovať, ide strach. Už len stačí povedať. Som "otec a svetlo národa", som líder (nechcem použiť slovo vodca), som tu, poďte na čele so mnou bojovať nielen proti Smeru-SD, ale aj proti všetkým ostatným, ktorí majú iný názor. V tomto rozhovore tých, čo majú iný názor, ktorí uvažujú národne a protimilitantne, ktorí sú za mier v Európe, za tradičné hodnoty Slovákov, za tradičnú rodinu, nazýva fašistami, extrémistami, xenofóbmami a podobne.

Pán prezident, medzi tých ostatných, teda hrdých Slovákov, patrí aj ja. Nechcem bojovať, chcem zdravo súťažiť, nehodlám nikoho urážať ani nálepkovať, chcem žiť v mieri, chcem žiť v jednotnej Európe bez hrozby vojny a nechcem rozdeľovať Európu raketami na východnú a západnú. Z histórie vieme, čo takéto rozdeľovanie a vodcovský princíp a manipulácia s masami znamenala. Zname nala smrť miliónov žien a detí v troskách rozbitých miest, smrť miliónov žien a detí rôznych národov a národností, náboženských vierovyznaní v koncentračných táboroch.

Pán prezident, som Vaším svedomím, spomeňte si na posledné, nie tak dávne, pojednávanie. Sedel som oproti Vám v talári a pozeral som sa Vám do očí. Chcel som od Vás len jedno, resp. nie ja, Radačovský, ale sudca SR, skloňte hlavu, prekonajte svoje ego, dohodnite sa, uzavrite dohodu, nesúďte sa, nebojujte. Dobré mienení a úprimnú radu ste neposlúchlí a dopadli ste tak, že ste spor prehrali!!

Prosim Vás aj teraz, už bez talára, ako obyčajný Slovák, pochádzajúci zo slovenských rodičov z malej dedinky na seve-rovýchoch Slovenska. Nie som síce multimilionár, nemám za sebou silné a bohaté médiá, ani silných zahraničných priateľov. Vaši priatelia ma špinia, kde môžu, avšak opätovne Vás žiadam, ba dokonca prosím, nebojujte s vlastným národným len preto, že jeho časť ma iný názor. Nehaňte ľudí, národne a slovensky orientovaných a nenazývajte ich fašistami. Neútočte na časť Slovákov len preto, že chcú vo svojej domovine zachovať tradičnú rodinu a tradičné hodnoty a nenazývajte ich nacionalistami. Neútočte, hoci len slovom, proti takým, ktorí sú za mier a Európu bez zbraní a rakiet a nenazývajte ich protisystémovými a protieuropskými. Viem a neberiem Vám to, že po poslednom vývoji na slovenskej politickej scéne sa cítite byť silný, nenahradiťelný, "otec národa" a využívate frustrovanosť tej časti Slovákov, ktorí sa s Vašími názormi nestotožňujú. Možno je nás podľa "prieskumov" percentuálne menej ako tých Vaších, ale čo s nami urobíte? Pohryziete nás? Ale vezďte, že zuby máme aj my a dobre narábať vieme nimi. Sme tu, tu budeme, frustrovanosť sa stratí a život pôjde ďalej.

JUDr. MIROSLAV RADAČOVSKÝ

Každému sa pravdepodobne viac páči obdobie triumfalizmu, keď Ježiš vchádza do Jeruzalema a davy mu pod nohy hádžu palmové listy ako udalosti na Golgote. Dočkali sa kráľa, ktorý ich oslobodí spod rímskej nadvlády. Aké je to potom len sklamanie, keď ich záchrana umiera, dokonca spolu s dvoma vyvrhelmi, potupne ako posledný odpad národa.

Ale Boh nesľuboval Mojžišovmu ľudu vládu na zemi. Tú vládu mu sľuboval diabol. Ten istý diabol, ktorý aj Ježišovi povedal, že mu všetko toto dá, ak sa mu bude klaňať.

Tak je to aj dnes. Opäť stojíme pred výberom medzi "toto všetko ti dám", teda pozemskou, časnou,

Steblá

TEODOR KRIŽKA

dočasnou mocou, a životom večným, nadprirodzeným.

Každá generácia si musí zopakovať biblické dejiny. Každú generáciu znova a znova láka pokúšenie prežiť život triumfálne, byť oslavovanou, žiť v dostatku, opájať sa zmyslami, darmi života. Dokonca jej najduchovnejšia vestva ešte viac. Aj ona sa pokúša postiť, až vyhladne, a diabol ju vynesie na horu a ukáže im všetky lákadlá života.

Taká je aj súčasná generácia mladých. Po skúškach, ktorými prešli ich dedovia a otcovia akoby sa priblížilo kráľovstvo nas zemi. Ponúkli im ho v podobe Európskej únie a pod rúskom tolerancie ku každému a ku všetkému akoby na tácke nadobudli raj multikulturalizmu a porozumenia. Ale čo to? Počuť hlas, toto všetko ti dám - ak sa mi budeš klaňať... A zrazu to prišlo, povinnosť uctievať jedínú možnú alternatívu, vlastne jedínú možnú bezalternatívnu liberalizmu.

Najmä v tzv. kaviarni, v prostredí, kde sa formuje dnešný spôsob a myslenie mladých ľudí, sa úspech čoraz viac podobá na totalitu. Do tohto prostredia sa pod tlakom pokúša zaradiť aj mladá kresťanská generácia. Je to pochopiteľné. Nechce byť odstránená na okraj. Začína hľadať zmier - so svetom. Ale skôr či neskôr sa bude musieť postaviť pred voľbu, či sa nechá vliecť liberálnou totalitou, alebo ju odmietne, pretože si už nevystačí s podmienkou "ak sa mi budeš klaňať". Uvedomí si prvé Božie prikázanie.

Spoločenstvo Ladislava Hanusa, pomenované podľa veľkej slovenskej katolíckej osobnosti, začínalo skôr ako anti-Hanus. Obklopovalo sa liberálnymi guru, a nie náročnými nasledovníkmi Ježiša z Nazareta. Ostatné ročníky Hanusových dní, ktoré spoločenstvo organizuje, však prekvapujú dozrievaním. Naposledy to bolo vystúpenie otca Mariána Kuffu, ktoré bolo ako snehová guľa do tváre kaviarenských omylov. Načase. Veď z hľadiska zaznel aj smutný hlas mamičky piatich detí, ktoré do nohy volili Čaputovú.

Kvalita sa nerodí z množstva, ale z Božej pravdy a vernosti.

Po páde komunistického panstva v Strednej Európe sa každoročne v máji konala pietna spomienka na obeť hroznej masakry, ktorá sa bezprostredne po skončení II. svetovej vojny odohrala pri rakúskom mestečku Bleiburg (Pliberk). Mestečko sa nachádza v Korutánsku, pri rakúsko-slovenskej hranici. Obetami tragédie boli hlavne chorvátski a slovinskí bojovníci ako aj početní civilní utečenci, ktorí chceli uniknúť Titovým partizánom a ktorí nádejne očakávali, že zachránia svoje životy, keď zložia zbrane veliteľstvu britskej armády. Očakávali, že podľa tradičných zvyklostí a medzinárodného práva britské vojenské velenie a príslušné úrady budú zachádzať s ozbrojenými zločkami ako s vojnovými zajatcami a civilov budú pokladať za utečencov pred hrôzami bolševického teroru.

Nasledovala jedna z najstrašnejších tragédií, ktorou symbolicky začínala epocha tzv. stalinského mieru v Strednej Európe a na Balkáne.

Ako zaznamenáva historik Misha Glenny, štyri dni pred kapituláciou Nemecka (ktorá sa odohrala 8/9. mája 1945) okolo 200 000 chorvátskych vojakov (Domobrana a Ustaša) a množstvo civilov – medzi nimi aj ženy a deti – sa uberalo na sever do Rakúska, aby sa tam vzdali oddielom britskej armády poľného maršala Harolda Alexandra. “Keď ich predné voje sa priblížili k malému pohraničnému mestečku Bleiburg – píše M. Glenny – dostali sa do styku s britskými jednotkami, zatiaľ čo od juhu ich tlačili Titovi partizáni. Z oblohy ich neprestajne ostreľovali britské lietadlá typu Spitfire. V tejto kritickéj situácii sa podarilo niekoľkým ozbrojeným zločkám (v počte asi 30 000 až 40 000), ako aj niektorým vedúcim politickým predstaviteľom (medzi nimi aj pohlavník Ante Pavelič) uniknúť do priľahlých lesov a zachrániť sa v rakúskom vnútrozemí. Ostatní sa ocitli v (britskom) zajatí a následne boli vydaní partizánom uprostred srčn krvavej masakry. Približne 30 000 bolo zabitých namieste, alebo počas štvordňovej cesty k slovinskému mestu Maribor. Dňa 20. mája neďaleko dedinky Tezna bolo v priebehu piatich dní zamordovaných ďalších 50 000 chorvátskych vojakov a asi 30 000 utečencov, prevažne žien a detí.” (The Balkans: Nationalism, War and the Great Powers, 1804-1999, Penguin Books, New York, 1999).

Za týmito slovami suchej a faktualnej histórie sa však skrývajú hrozné vojnové zločiny, ktorých sa dopustili tí víťazi, čo o sebe vyhlasovali, že bojujú za demokraciu, ľudské práva a spravodlivosť. Tieto vznešené zásady však rozhodne chýbali, keď išlo o Chorvátov, Slovincov, Bosniakov a iné národnostné skupiny bývalej Juhoslávie.

Udalostiam, ktoré vošli do dejín ako bleiburské masakry, alebo bleiburské repatriácie, venuje podrobnejšiu pozornosť britský historik a publicista Nikolaj Tolstoj, autor kníh Victims of Yalta (1977) a The Minister and the Massacres (1986). Opisuje, ako 15. mája 1945 veliteľ chorvátskej armády generál Herenčič rokoval o podmienkach kapitulácie s veliteľom britskej 38. pešej divízie brigádnym generálom Patrikom Scottom za prítomnosti generála Titovej armády Milana Bastu. Pod hrozbami

a nátlakom Herenčič prijal podmienky kapitulácie. “Srbský generál Basta – píše N. Tolstoj – uistil brigádneho generála Scotta, že s každým Chorvátom, ktorý bude repatriovaný do Juhoslávie sa bude zachádzať ľudsky a slušne a teda že Chorváti, (ktorí budú kapitulovať Angličanom a tí ich potom vydajú na repatriáciu juhoslovanským orgánom) sa nemusia ničoho báť (General Basta assured

cie“ 31. mája 1945, ale Američania v nich pokračovali ešte dlho.

Presné údaje o počte zavraždených Chorvátov sa nedajú zistiť. Odhaduje sa, že ich mohlo byť až 250 000. V tom prípade by sa dalo povedať, že viac chorvátskych občanov zahynulo po vojne, ako počas vojny! Chorvátsky historik Vladimír Geiger v svojej štúdii “Ľudské straty Chorvátov v Druhej

pod okupáciou veľmocí, takéto návštevy sa mohli konať iba ticho a nenápadne, ale od roku 1960 sa stali pravidelnou každoročnou udalosťou, ktorá – na veľkú zlosť a pohoršenie Titovej komunistickej vlády – priťahovala stále viac a viac pútnikov. V roku 1977 demonštratívne prišiel na túto spomienkovú púť z Ríma chorvátsky kardinál Franjo Šeper, prefekt Kongregácie pre náuku viery.

rentmi pripomínajúcimi “chorvátsky fašistický vojnový režim.” V roku 2018 rakúska polícia zatkla sedem osôb a podala deväť sťažností, v ktorých obviňovala organizátorov podujatia z porušovania rakúskych zákonov zakazujúcich propagáciu fašizmu.

Podľa dohody o konaní spomienkových osláv, Chorvátska biskupská konferencia musí každým požiadať biskupský úrad v Klagenfurte povolenie slúžiť sv. omšu na území diecézy pod jeho správou. Kým v minulosti bola táto žiadosť bežnou formalitou, v tomto roku dočasný administrátor diecézy Gurk-Klagenfurt, Msgr. Engelbert Guggenberger, podľa volania vonkajšiemu tlaku a žiadosti odmietol.

Odmietnutie sa odôvodňuje poukazom, že “vľahnájšia sv. omša bola dovolená s podmienkou, že sa neprejaví nijaký náznak nacionalistickej propagandy.” Tento záväzok vraj nebol dodržaný, čím utrpela škodu dobrá povest diecézy. “Omša na poliach blízko Bleiburgu stáva zčasti politickou manifestáciou a je politicky využívaná ako súčasť politicko-nacionálneho rituálu, ktorý predstavuje selektívny výklad histórie.” A toto vraj podkopáva reputáciu Katolíckej cirkvi.

Odmietnutie povolenia vyvolalo v Chorvátsku širokú škálu sklamaní, ale to by mohla byť téma novej úvahy. Jedno je však isté, že v pozadí tohto odmietnutia treba vidieť tie isté zákerné sily a tú istú slabosť niektorých cirkevných hodnostárov, ktoré prekazili slovenské púte do Altöttingu.

FRANTIŠEK VNUK

Komu nevyhovujú bohoslužby v Pliberku?

Brigadier Scott thate very one returned to Yugoslavia would betreated humanely and decently, and that the Croats consequently had nothing to fear”. Takto uistení Chorváti zložili zbrane.

Očitý svedok, dominikánsky kňaz Drago Kolimbatovič, takto opisuje, čo nasledovalo po zložení zbraní: “Čo nasledovalo, bola trpká skúsenosť a bolestný zážitok, aký by sa bol mohol očakávať od afrických divochov, ale nikdy nie od kultúrnych Angličanov. Pod zámienkou, že ide o kontrolu, či už nikto neskryva nijaké zbrane, vojaci zahájili divokú rabovku. Okradli bezbranných utečencov o všetky cennosti, najmä o zlaté predmety, ktoré mali niektorí Chorváti pri sebe, aby si nimi mohli uľaviť biedu a ťažkosti, aké ich očakávali v nehostinnej cudzine.” (Citované v týždenníku Glas Koncila z 13. mája 2007).

Toto ponižujúce správanie sa „vítaza, ktorému je všetko dovolené,“ bolo však iba predohrou strašnej masakry, ktorú opísal očitý svedok Ted Pavič: „Na mužov, ženy a deti, ktorí sa nachádzali na priestranstve Loibacherfeld na okraji mesta, začali odrazu strieľať partizáni. Ľudia padali ako snopy na poli pod strelami guľometov. A keď už pole bolo pokryté mŕtvymi a ranenými, strelba prestala, partizáni prišli na pole a s neta-jenou radosťou, ktorú zo svojho krutého vyčíňania mali, likvidovali tých, čo sa ešte hýbali; jedných ubili až k smrti, iných kopali bagančami alebo píchali bajonetmi.“ (Nikolaj Tolstoj, The Minister and the Massacres, London 1986, p. 104).

Masakra skončila ráno 16. mája. V nasledujúcich dňoch boli zhromaždení ďalší utečenci z okolia Bleiburgu a boli prinútení pochodovať pešo do Juhoslávie cez Slovinsko a Chorvátsko až k rumunským hraniciam. Tento pochod smrti, známy pod menom Krížová cesta chorvátskeho národa, je poznačený krvavými zastávkami masových hrobov ako Kocovski Rog, Huda Jama, Tezno a mnohé ďalšie.

Je nepochopiteľné a priam neuveriteľné, že britské vojenské a politické kruhy aj napriek týmto neľudským ukrutnostiam pokračovali vo vydávaní nielen chorvátskych, ale aj iných balkánskych, kaukazských a východo-európskych vojnových zajatcov a utečencov svojim komunistickým spojencom (napríklad Kozákov a tzv. vlasovcov Sovietom). Je síce pravda, že britská vláda nariadila zastaviť tieto násilné „repatriá-

svetovej vojne, spôsobené četníkmi, partizánmi, juhoslovanskou armádou a juhoslovanskými komunistickými orgánmi” uvádza, že masakry známe pod kolektívnym menom ako násilné Bleiburské repatriácie, stáli chorvátsky národ najmenej 70 000 až 80 000 ľudských životov (Review of Croatian history, Vol.8 /2013/, č.1, s. 53).

Či ich už bolo 250 000, alebo len 70 000, bola to v každom prípade hrozná tragédia a ako sa hovorilo, “v Chorvátsku sotva bolo rodiny, ktorá by nemala člena alebo príbuzného, alebo blízkeho známeho medzi zavraždenými”.

Na takúto národnú traumu sa nedalo zabudnúť. Je teda len prirodzené, že Chorváti sa chodievali pomodliť, vyplakať, alebo si ľudsky uctiť pamiatku mŕtvych obetí tejto ideológie motivovanej bratovražednej nenávisti. Kým bolo Rakúsko

Po páde komunizmu prichádzali do Bleiburgu aj politici a vládni predstavitelia. V roku 2002 bol na spomienkovej slávnosti premiér Ivica Račan a v roku 2004 jeho nástupca Ivo Sanader. Na 60. výročie masakry, v roku 2005, sa zhromaždil v Bleiburguasi 40-tisícový zástup a chorvátsku vládu zastupoval predseda parlamentu Vladimír Šeks. Slávnostnú sv. omšu celebraval varaždinský biskup Josip Mrzljak, ktorého otec bol zavraždený partizánmi. V roku 2007 kardinál Josip Bozanič na mieste masakry slávnostne posvätil nový oltár.

V posledných 5-6 rokoch rakúske úrady začali prejavovať svoje znepokojenie, že spomienkové oslavy sú zneužívané “fašistickými elementmi”. Prejavuje sa to aj tým, že počas bohoslužieb medzi účastníkmi sú jednotlivci so zástavami a transpa-

Prosba k priaznivcom Kultúry

Najľahšia forma podpory nášho časopisu je predplatné, z ktorého príjem je predsa len o málo väčší ako zo stánkového predaja.

Predplatiť Kultúru si môžete jednoducho na e-maile: Ganisinova.Renata@slposta.sk

Nepoľavujte v ušľachtilom úsilí, prispejte na číslo účtu Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK690900000000000170427664

(Pokračovanie z 1. strany)

A treba si byť vedomý, že nenávisť nezmeníme, to je utópia, to len komunisti chceli vytvoriť nového človeka bez emócií. Takého, akého opísal Nietzsche: tupo sliepňajúceho do slnka... Hlavné sú praktické politické kroky, vychádzajúce z našich kresťanských a kultúrnych tradícií. Aj s vedomím, že to, že máme pravdu, nám samé o sebe veľmi nepomôže, pretože pravda nebýva v politike najsilnejším spojencom. Veľmi nebezpečný fakt v tejto protieurópskej vojne je ten, že nepriateľ ovláda takmer všetky masmédiá. Aj preto všetky naše snahy o bránenie našich hodnôt nálepkuje nenávisťne prekrútenými pojmami ako populizmus, a keď treba, tak aj extrémizmus či dokonca fašizmus, čo už je ozaj primitívny bolševický propagandistický kyjak, dobre nabalzamovaný ešte z minulého storočia. Ale netreba sa vzdávať, a na pseudoargumenty neúnavne treba odpovedať argumentmi. A keď oni naše pojmy označujú chytrácky za konštrukcie, rozoberme aj my ich pojmy na drobné, aby sme im ukázali, že práve ich výmysly sú neprirodzené abstrakcie, navyše umelé konštrukcie, nezodpovedajúce ľudskej prirodzenosti. Veď vraj v Ústave je zakotvená sloboda slova... Prípadne ich vysmiať. Veď nie je komické, že za konšpiračné teórie označujú zásadne to, čo ich politici hovoria verejne a nahlas? Nuž práve táto globálna elita, podobne ako marxisti, chce silou-mocou vytvoriť nového človeka. Pretože svet sa stále nespráva podľa ich konštrukcií. Praktická poznámka na okraj: netreba zabudnúť, že aj belosi, aj kresťania, rovnako ako aj Slováci majú tiež svoje ľudské práva...

A teraz sa už blížíme k jadrú tejto úvahy. Ako som spomenul, teraz bojujeme hlavne proti nenávisti voči nám. A prvé, čo udrie každému do očí, je to, ako globálne panstvo na všetkých frontoch útočí práve proti – nenávisti. Prenasleduje sa tzv. hate-speech, „nenávisťné“ posty na internete, vymazávajú sa „nenávisťné“ komentáre, atď., atď... V tomto prípade však prenasledovať nenávisť znamená presadzovať vlastnú nenávisť. Málokedy je porekadlo tak dokonale výstižné, ako v tomto prípade to o gágajúcej trafenej husi. Veľmi dobre si treba všimnúť aj to, že takéto celoplošné apelovanie na city, akékoľvek, je vlastne určitým druhom popretia stávajúceho práva, na čo už veľmi dávno poukázal aj Aristoteles. Napríklad v USA, čo určite už je na ceste aj k nám, sa prenasleduje už aj zverejnenie „nenávisťných“ faktov. To nie je nijaký preklep, čítate správne: ide o nenávisťné fakty. Ak ich spomeniete, vyslúžite si nielen nevôľu mediálne spracovaného okolia, ale aj vyhodenie z práce či koniec akademickej kariéry, nehovoriac o veľkých finančných dopadoch na „hriešnika“. Ale všade, kde môžu existovať „nenávisťné fakty“, tam je chorý svet, v ktorom sa postupne nedá žiť. Podobné to bolo za komunistov, vtedy boli „nenávisťné“ hlavne historické fakty. A dodnes sú, kto by to povedal... Hádám ani netreba veľmi zdôrazňovať, že o tom, čo je ten hate-speech a spol., rozhodujú samozvaní udavači z rôznych mimovládnych organizácií, platených globalistami. No a potom aj médiá hlavného prúdu. Šťastí kvôli svojim sponzorom

Prekrásny plazivý Orwell

alebo

Výroba skroteného človeka

a šťastí aj kvôli tomu, že cítia, ako im internet podmýva donedávna ešte ich absolútnu zvrchovanosť vo verejnom diskurze. Nuž ale vôbec to, že sa taký idiotizmus ako zločin nenávisti mohol takrečeno verejne etablovať, majú hlavnú vinu masmédiá, ktoré sa už tak vydali napospas svojim sponzorom, že nejaká – akákoľvek – verejná diskusia intelektuálov s argumentáciou za a proti o žeravých otázkach súčasnosti neexistuje. Presne ako za komunizmu. Len samé aktivistické pokriky. Táto mediálne pertraktovaná nenávisť je v prvom rade chytrácka zámienka, ako v časoch hlásanej „neobmedzenej slobody“ spoľahlivo cenzurovať. A ako sa moralistickými útokmi na city vôbec vyhýbať akejkolvek diskusií, kde by mohli prísť na rad argumenty. Pretože pre každého, kto hrá nečistú hru, sú vecné fakty priam smrteľné nebezpečenstvo.

Jedna poznámka na adresu našich mainstreamových novinárov, ktorí tak nadšene bojujú za práva všetkých menšín a tvrdo spolupracujú na potláčaní práv našich, takže nám veľmi konkrétne idú po krku. Ale keby len nám: tí sa správajú presne tak, ako Albert Schweitzer popísal správanie niektorých primitívnych národov, že nikdy nedokázali myslieť ani na deň dopredu a ak im dali akékoľvek množstvo jedla, vždy ho zjedli hneď v ten deň. Ani tento náš predvoj pokroku evidentne nezaujíma, ako bude žiť na starobu a v čom budú neskôr žiť ich deti. Hlavne že dnes ich niekto dobre platí. Momentálne títo naši majstri pokroku už siahajú do priam nadoblačných výšin a svojimi nenávisťnými goebbelsovskými brožúrkami vo veľkom zaplavujú stredné školy.

No nenávisť, použitá ako

chytrácky nástroj, stále ešte nie je to najhoršie. To najhrozivejšie je, že v konečnom dôsledku tu ide o absolútne vykastrovanie normálnych ľudských emócií, teraz už ozaj o vytvorenie nového človeka. Lepšie povedané nejakého homunkula. Toto je to hlavné nebezpečenstvo. Pretože v hľadáčku sú základné ľudské city, ktoré tvoria jadro našej osoby. Rozum je len ich destilácia, a nie vždy najvydarenejšia. Aj komunisti chceli nového človeka. Akurát že išli na to opačne. Najsamprv chceli meniť spoločnosť (hoci podľa ich vierouky tá sa mala zmeniť sama odseba historickým vývojom), no a človek sa už takému „dokonalému“ poriadku prispôbi aj sám. No práve ich racionalistické, presnejšie rozumkárské konštrukcie, zamerané primárne na mozog, mýsliacim a citlivým ľudom naplno odhalili celú ich primitívnu biedu ľudskosti. No a keď už aj komunisti aj liberáli zistili, že to nejako nejde, zamerali sa na city a na ľudskú prapodstatu. To je to pravé dedičstvo osvietenскеj revolúcie, krotenie „zlého“ človeka a všetkých jeho „primitívnych“ emócií do nimi vymedzenej schémy. Pre všetkých vládcov už odnepamäti každý originálny človek predstavoval nebezpečenstvo. Tu sa pervertujú tie najobyčajnejšie, a tým pádom aj najzákladnejšie ľudské city. A ideál je, aby sa každý vykastroval sám, presne podľa návodu z masmédií. Absolútny cieľ je, aby sa ľudia hanbili za svoje myšlienky, sklony a nakoniec aj za svoj pôvod. Dokonca, aby iniciatívne bojovali sami proti sebe.

Nenávisť je podľa povahy človeka – raz mierna, raz prudká, no vždy je to v podstate iracionálna emócia, relatívna a subjektívna. Aj preto s ňou tak radi operujú vládcovia, lebo

podsunúť sa dá každému čokoľvek. V časoch ľavičiarskej nadvlády podozrenia, že za každým omylom či za každou nedokonalosťou bude nakoniec Osvienčim, je to komodita vyvážiteľná zlatom. Ale prenasledovať a zakazovať nenávisť je v konečnom dôsledku to isté, ako zakazovať lásku. Hoci, nakoniec, bolo by to v trende, pretože ak miluješ jednu, diskriminuješ ďalšie... Takže ak nemáš chuť na niekoho vo svojej obývačke, ba ani na dvore, binárna logika ľavičiarskeho humanistu je, že ho smrteľne nenávidíš a musíš sa za to hanbiť. No a za takú nechť by naši descartovskí pozitívisti najradšej aj stanovili nejaké taxi. Napríklad za znechutenie by mohol stačiť aj rok nepodmienečne, za prejavene nesympatie aj dva, no a ak by to náš expert vyhodnotil ako nenávisť, tak aj 10 rokov nepodmienečne. S humanizmom sa nežartuje, milí súdruhovia! Ale, žarty nabok. Jeden nemá rád Nemcov, druhý Uruguajčanov, tretí čiernych, štvrtý bielych – vždy to tak bolo a bude. Utópie, ktoré hlásali, ako raz všetci ľudia budú bratia, iba v XX. storočí vyvraždili viac ako 100 miliónov nevinných ľudí. Ale nikto sa predsa nemá a nemusí hanbiť za svoje city, nech sú akékoľvek. Len sa musí s nimi naučiť civilizovane žiť. A múdri politici by mali vedieť zariadiť každodenný život obce takou politikou, aby sa tieto vášne zbytočne nedráždili. Hanbiť sa má každý iba vtedy, ak veľmi, nekresťanský podľahe emóciám a neprimerane fyzicky zaútočí. A až tam by v civilizovanej spoločnosti, ak je naozaj slobodná, malo nastúpiť trestné stíhanie. Zato, že nemilujeme všetkých ľudí rovnako sa netreba nejak zvlášť hanbiť, už aj preto, lebo my sa iba

bránime oveľa väčšej nenávisti a tá, ako vidíme, nemá nijaké zábrany.

Len okrajovo sa zmienim o ďalšom triku, ako čo najskôr dosiahnuť vytúženého človeka, sterilného, priesvitného a tvarovateľného ako améba. V poslednom čase je medzi hlásateľmi pokroku veľmi obľúbené slovo fobia, čo je už dokonca pojem z psychiatrického slovníka, ktorý ako prípona k určitým slovám má naznačiť, že dotyčný v podstate trpí duševnou chorobou a pociťuje chorobnú predstavu strachu. Navyše, len si to uvážte, pred niečím, čo mu veľký vládca dobrotivo a nezištne odporúča. Taký nevďak sa predsa musí potrestať, ideálne vyhladiť. Tu je hlavné nenechať si nahovoriť, že už len preto, že nemáte radi príživníkov, alebo máte strach o život svojich detí, tak ste nenormálny. Malá zaujímavosť na okraj – keď komunisti u niekoho zistili „duševnú úchylku“, tak ho zatvorili do psychiatrickej liečebne. Novodobým vládcom sú už tieto nuansy ukradnuté. Ak máš akúkoľvek úchylku fobie, tzn. máš chorobný strach, poputuješ rovno do basy a hotovo. Číže – ak si napr. pohlavne normálny a nenadchýnaš sa homosexualitou, tak si vlastne úchylný, lebo veď máš – fobiu. Na pomoc prichádza aj poklesnutá puritánska moralistika, ktorá nedáva nijakú možnosť že „mal by si“, ale zásadne „musíš“. Jednoducho – zlomiť a vykastrovať. Voegelin opisuje puritanizmus ako divokú túžbu panovať. Takže nijaké stredoveké pojmy ako láska, ale Comtov neosobný a abstraktný „altruizmus“, vrátane eunuchovskej tolerancie. Samozrejme, riadenej ešte lepšie ako semafore na križovatke.

Ale vráťme sa k nenávisti, k citom. Aby sme tento stručný popis

Kresba: Andrej Mišanek

najväčšieho nebezpečenstva ukončili čo najpresnejšie, musíme siahnúť za umeleckými dielami, ktoré sú v prípade emócií oveľa presnejšie ako akákoľvek filozofia. V tomto prípade za literatúrou. Nie je vôbec paradoxom, že tri najvýznamnejšie romány XX. storočia sú sci-fi. Presnejšie antiutópie. Napriek tomu, že sci-fi nemá medzi literátmi najlepšiu povest', práve Zamjatin, Huxley a Orwell sú Dostojevski XX. storočia. Ostatné je – literatúra.

A čo nás najviac dusilo, z čoho sme mali zlé sny, keď sme dočítali tieto knihy? Práve to, že skončili potlačením, ba až vyhladením ľudských citov. A to tak, že už ani neviem aká obrovská láska sa nedokázala ubrániť úmyslom vládcov na elimináciu toho ľudského z človeka. Navyše, boli to prorocké knihy, pretože za čias tupej komunistickej totality tu síce prevládala podobný teror, ale ten pre svoju primitívnosť nedokázal ešte ísť až tak hlboko k podstate ľudskosti, ako to teraz dokážu všelijakí spin doktori aj s ich momentálne najvychytenejším tovarom s názvom nenávisť.

V Zamjatinovom románe „My“ je to matematicky neomylné šťastie, ktoré Dobroditeľ považuje za svoju povinnosť vnútiť ľudu. Aj tým, že napokon sa každý občan ako potenciálny nepriateľ šťastia musí podrobiť ožarovaniu, ktoré zničí mozgovú uzlinu pre city a fantáziu, až zostane len čistý rozum. Román sa končí tým, ako číslo D-503 ide vzorne udať svoju lásku I-330 a dokonca zistí, že on ju vlastne vždy nenávidel, takže je na záver schopný prizerať sa, ako ju mučia. Posledná veta románu je: „rozum musí zvíťaziť“.

Huxley vo svojom románe „Prekrásny nový svet“ už opisuje zavedenú utópiu, kde už je všetko vyriešené, žiadna láska, žiadna rodina a na to, aby ľudia milovali svoje zotročenie, je povinná droga soma. Jediný narušiteľ všeobecného šťastia je Divoch, ktorý sa dokonca zaľúbi, no nakoniec nevydrží žiť s ľuďmi, ktorí vyzerajú len ako farbotlačová reklama na ľudí a obesí sa. Dá sa povedať, že celé posolstvo románu je vtesnané do Divochovej vety Mustafovi (!) Mondovi: „Ale ja nechcem pohodlie. Ja chcem Boha, chcem poéziu, chcem skutočné nebezpečenstvo, chcem slobodu, chcem dobro. Ja chcem hriech.“

V úvode z roku 1946 Huxley priam prorocky píše, že lásku k zotročeniu nemožno zaviesť inak, iba ako výsledok hlbokkej osobnej revolúcie v myšliach a telách, kde zaraďuje aj vysoko vylepšenú techniku presvedčania, vrátane detského kondicionovania.

No a vari najvplyvnejšia, najlepšia a zároveň najznejpokojujúcejšia antiutópia je zaslužená svetoznámy Orwellov „1984“. Už len jeho „newspeak“ je nedostížne geniálnou predpoveďou jazyka dnešnej politickej korektnosti. Fabula románu končí tým, ako hlavného hrdinu mučenie-zlomili a pripravili o lásku, ktorá slúžila aj ako metafora vzdoru. Ten najdesivejší záver je ale v posledných dvoch vetách knihy:

„Zvíťazil sám nad sebou. Miloval Veľkého brata.“ Alebo súčasným jazykom politickej korektnosti: prehliadol všetky svoje fobie, potlačil v sebe každú nenávisť.

Stal sa tolerantným.

JÁN LITECKÝ ŠVEDA

Hra na „slušných a neslušných“

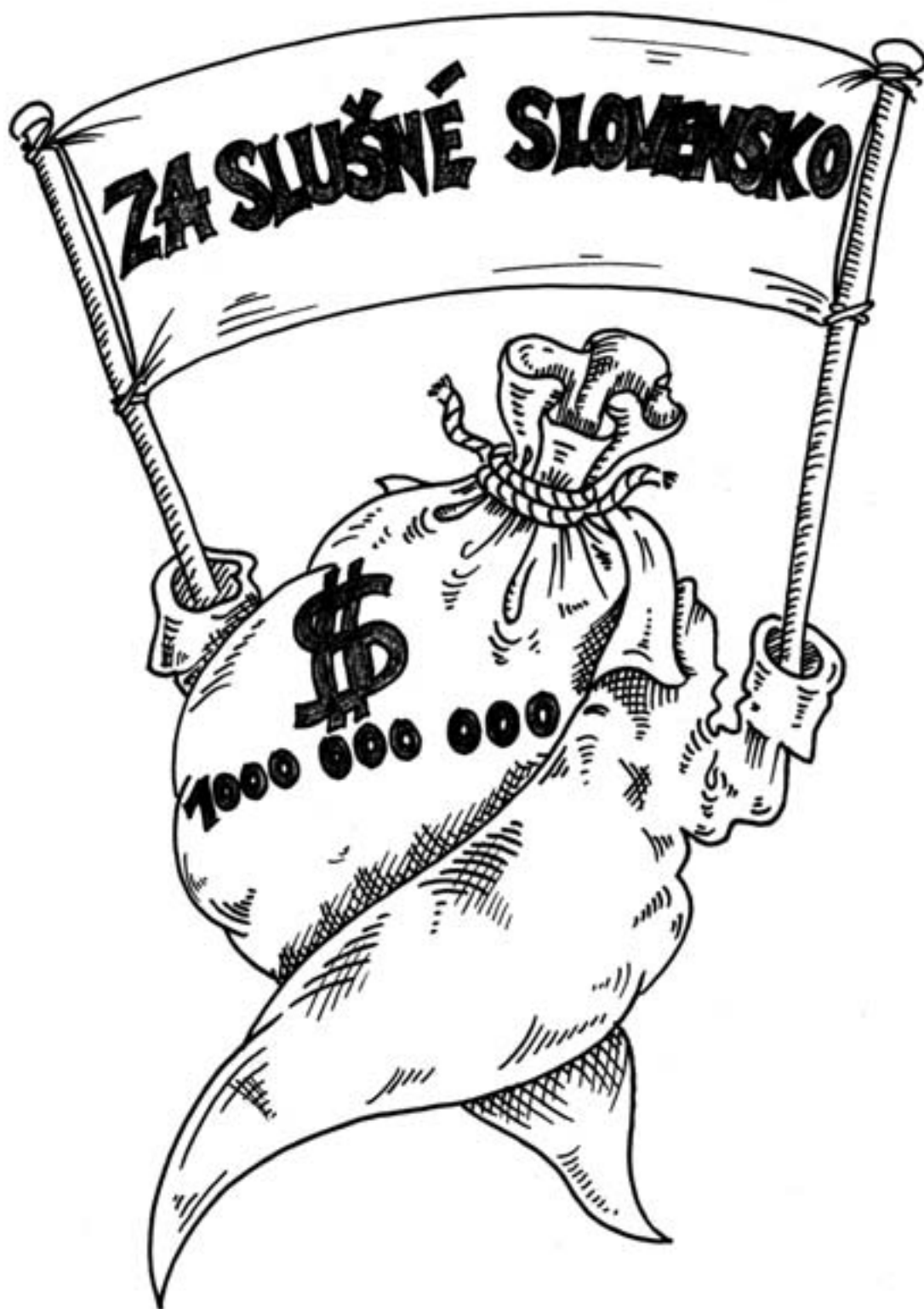
V poslednom čase sa udomácnila v politickom, mediálnom a spoločenskom žargóne nová floskula – slušní ľudia. Nemá však vôbec nič spoločné s mravnými zásadami, kvalitou a úrovňou vychovania, či s teoretickým osvojením si a praktickým používaním bontónu v každodennej sociálnej interakcii. A už vôbec sa netýka jedincov či záujmových skupín, ktorí sa takto zvyknú úplne voluntaristicky a svojvoľne sami označovať. Hra na „slušných a tých druhých“ má vyslovene propagandistický základ s jasnými demagogicko-manipulatívnymi cieľmi. Vznikol v ultraliberálnej agitačnej

camí“ medzi zvyšnými „hriešnikmi“, ktorých jediná „vina“ spočíva v tom, že sa k nim nepridali. Rovnakú predstaviť na spoločenský lynč voči reálnym i potenciálnym odporcom núkajú predstavitelia rodiajacej sa ultraliberálnej totalitivyšetkým svojim prívržencom a priaznivcom, ktorých nazbierali na ulici, alebo vo výberových treťosektorových agitačných kluboch. A tak ty – Slovák, katolík a tradicionalista, ktorý nesúhlasíš so všetkou tou perverzitou agendy dravého a nenávisného neomarxistického liberalizmu, bráň sa ako môžeš! Atmosféra divokej spoločenskej segregácie a následnej

neslušných“ tak nabrala nebezpečný rozmer praktickej prípravy na rozdelenie spoločnosti, ktorá pripomína predohru k občianskej vojne, či novej perzekúcie jednotlivcov alebo celých skupín, svojvoľne a grobian-sky označených neomarxistickou revolučnou úderkou mladých treťosektorových aktivistov za neslušných. A na záver ešte jedna pripomienka. Svojvoľné a hlavne ničím nepodložené delenie a triedenie obyvateľov Slovenska na „slušných a neslušných“ ponúka aj nám lepšie sa prizrieť na tých, ktorí sa so zbohatickou drzosťou a vehemenciou sebaokladajú moralizujúcimi adjek-

ných európskych národov a ich štátov. Slušní teda majú byť všetci dezorientovaní a vykorutení, ktorých jediným „bohóm“ je nabitá peňaženka a ukojenie ich libida. Podľa prorokov novodobého modrého neobolševizmu majú byť slušnými iba tí, ktorí nepoznajú matku a otca, ale iba očíslovaných majiteľov ľudských mláďat. Podľa nich sú slušnými iba očíslované kusy ľudského stáda, ktorí sú dokonale manipulovateľné a tleskajú, pískajú či kameňujú na ich podnet a rozkaz. Podľa dolárových propagandistov a donátorov sú slušnými aj tí, ktorí im demonštratívne presadzujú ich expanziu a dominanciu. Všetci ostatní sú vraj „neslušní“. Demagógia ako z učebnice. Skutočný predpoklad diktatúry, ktorá sa navyše bude navonok predstavovať ako garant imaginárnej ľudskosti a bližšie nedefinovanej slušnosti. Pod heslami „slušnosť a „slušné Slovensko“ budú manipulovať so zúfalými a naivnými masami finanční špekulanti, ekonomické podvodné záujmové skupiny, ktoré však majú iba jediný cieľ – ešte pevnejšie utiahnuť manipulovanej a ovládanej väčšiny obojky a prostredníctvom legislatívnych obmedzení nasadiť náhubky všetkým kriticky uvažujúcim občanom, ktorí by mohli robiť problémy na ich ceste za totálnou mocou. Cynický eufemizmus „Slušné Slovensko“ tak nie je ničím iným, ako ďalším bohapustom manipulatívnym sloganom miliardárskej verchúšky na pacifikáciu národa, ktorý namiesto toho, aby sa reálne zbavil zbytočných zbohatlických parazitov, necháva sa nimi znovu a znovu vťahovať do špinavých hier. Preto je oveľa výstižnejšia doplnená verzia tohto pochybného demagogického a citovomani-pulatívneho sloganu, pochádzajúca tentokrát z dielne ľudovej tvorivosti, ktorá hovorí o „Poslušnom Slovensku“. O takom Slovensku, kde masy budú aklamačne prikyvovať na všetky, dokonca aj tie najbláznivejšie výstrednosti úzkej tlupy zbohatlíkov, odtrhnuté od životnej reality väčšiny z nás, považujúc nás iba za obťažujúci a nepotrebný hmyz. Táto dolárová banda potrebuje ľudí iba ako štafáž pre svoje hry a súperenia. Nejde im o žiadnu slušnosť a už vôbec nie o nejaký trvalý poriadok, vychádzajúci zo stabilných hodnôt. Majme sa preto na pozore pred samozvanými „slušnými“, ktorí sú väčšinou iba obielenými hrobmi, plnými nečistoty, kloakou zloby a nenávisť. Majme sa na pozore pred všetkými novými propagandistickými heslami, ktoré produkujú domáce a zahraničné dolárové agitačné dielne, majúce jediný cieľ – pomocou lacných sloganov vytvoriť zdanie zmeny k lepšiemu. V skutočnosti však ešte viac zaťahujú obojky slobode a strihajú krídla skutočnej voľnosti. A to pod heslami údajnej záchrany práv a slobôd. Sú na pochode a myslia si, že totálne víťazstvo majú na dosah ruky. Stádovité reakcie ľudí ich v tomto ich presvedčení iba potvrdzujú.

VOJTECH KÁRPÁTY

Kresba: Vojtech Kárpáty

dielni na prvotné aefektívne využitie pri demagogickej a ničím nepodloženej diskreditácii protivníka v politickom i ekonomickom boji. Liberálno-treťosektorová nátlaková mašinéria, zbohatlické ekonomické záujmové skupiny všezisokoravcov a s nimi spojené účelovo vyfabrikované „politické strany“ bez členskej základne si označením „slušní ľudia“ uzurpujú právo byť falošnými a rýchlokvásenými samozvanými „svät-

ostrakizácie konzervatívnych občanov sa už druhý rok šíri na Slovensku ako mor a otravuje každodenné medziľudské vzťahy občanov Slovenska. Podľa tohto nálepkovania každý, kto nezdiera devastujúce a zvrátené ideály novej revolučnej vlny ultraliberizmu a neomarxizmu je údajne neslušným človekom, ktorému sa neskôr dostávajú aj ďalšie špecializované označenia, väčšinou s koncovkou „-ista“. Hra na „slušných a

tívami. A zrazu, pri bližšom pohľade na týchto patentovaných sudcov z ľudu, jasne vidíme, že to nie sú ani žiadne morálne autority, ale duchovne neukotvené individua s vyslovene negatívnym postojom ku katolíckej cirkvi, pôvodným kresťanským hodnotám a z nich vychádzajúcej tradičnej morálke. Z extrémizmu obviňujú všetkých, ktorí chcú zachovať národ, jeho tradície v poslednom boji o prežitie rodiny pôvod-

Snímka: Teodor Križka

Určitým špecifikom prvej SR (1939 – 1945) bol pokus o vybudovanie tzv. stavovského zriadenia. Práve takáto forma mala zabezpečiť naplnenie popri kresťanskom a národnom aj tretí pomyselný piliera – sociálny. Autori koncipujúci Ústavu prvej SR vychádzali z pápežských encyklik a sociálneho učenia Cirkvi.

Tento model sa nepodarilo z politických príčin naplniť, ale už pri tvorbe novej Ústavy v roku 1939 sa s ním počítalo. Dôkazom toho je aj Siedma Hlava Ústavy SR kde sa v § 60 počíta s rozdelením občanov do siedmich stavov. A to: a) poľnohospodárstva; b) priemyslu; c) obchodu a živnosti; d) peňažníctva a poisťovníctva; e) slobodných povolání; f) verejných zamestnancov a osvetových pracovníkov. Každý stav sa mal skladať z osobitnej skupiny zamestnávateľov a zamestnancov.

V §62 je definované k čomu má rozdelenie občanov do stavov slúžiť. Ústava hovorí, že stavy sa starajú o hospodárske, sociálne a kultúrne záujmy svojich zložiek (stavov), najmä o zvýšenie ich výkonnosti a životnej úrovne, o úpravu pracovných pomerov, o vyrovnanie a usmernenie záujmov medzi stavmi, medzi výrobcami a spotrebiteľmi a o riešenie prípadných sporov medzi zamestnávateľmi a zamestnancami. Posledný § 63 Siedmej hlavy stanovuje princíp samosprávnosti každého stavu.¹

Inšpiráciou nepochybne boli sociálne pápežské encykliky, ale aj určité režimy, ktoré sa tiež pokúšali o vytvorenie iného, než tradične liberálne – kapitalistického systému. V medzivojnovom období k nim patrilo hlavne Portugalsko. Viacerí politici HSĽS, ako aj prezident Tiso sa pri koncipovaní Ústavy inšpirovali modelom, ktorý zavádzal v Portugalsku ministerský predseda António Salazar a jeho Estado Novo (Nový štát).

Salazar vinil z biedy a utrpenia, ktoré postihlo Portugalsko komunistických rozvrátnikov, ale rovnako tak aj neefektívne demokraticky volené inštitúcie a skorpumpovaných liberálnych politikov. Preto vyhlásil, že vybuduje originálny politický systém. Tento bol v roku 1943 potvrdený ústavou, ktorá z Portugalska vytvorila korporativistický unitárny štát.

V korporativizme videl ministerský predseda liek na mnohé choroby doby. Organizované národné spoločenstvo malo podľa Salazara zladit' záujmy kapitálu a práce a zaistiť rovnováhu medzi jednotlivými odvetvami. Ani kapitalizmus, ani socializmus, ani fašizmus. Portugalsko razilo novú cestu k pokroku cestou nie diktatúrou jednotlivcov, ale diktatúrou národa. Národ predstavoval organizmus, v ktorom každý človek je slobodný, avšak viac než vlastného blaha musí dbať na blaho celého spoločenstva. Podľa Salazara falošné rovnostárske sľuby boli nahradené jednoduchým heslom: Boh, vlasť a národ.

António Salazar bol nedôverčivý voči fašistickým režimom pre ich okázalosť a násilím vynútený vodcovský princíp, na druhej strane tiež nedôveroval politickým stranám. Portugalský premiér trpezlivo krôčik po krôčiku budoval a rekonštruoval zaostalú krajinu. Dosiahol úspech vo vzdelanosti obyvateľstva, modernizoval portugalský vidiek a cestnú sieť, zasadil sa za založenie škôl, múzeí, galérií a knižníc. Robil všetko pre národ, ale na oplátku požadoval prácu, pokoj a poslušnosť. Zaviedol cenzúru „reakčnej“ tlače, zakázal uskutočňovanie demonštrácií a akýchkoľvek nepokojov v uliciach.²

Politici HSĽS sa pokúšali o vybudovanie podob-

LADISLAV MORAVÍK

Zohl'adnenie sociálnych encyklik pri tvorbe kresťanského národného solidarizmu počas existencie Prvej SR

ného štátneho zriadenia, aké sa začalo budovať v Portugalsku. Salazar, aj Tiso mali s Berlínom spoločný odpor voči komunizmu, avšak antisemitizmus a zvrátené rasistické teórie a nadradenosť niektorých národov v Európe im boli úplne cudzie. Ich hlboká viera ich viac smerovala ku cirkvi a jej sociálnemu učeniu. Samotní pápeži presadzovali pevné spojenie cirkvi a štátu a predpisovali štátu aj povinnosť presadzovať vykonávanie pravého náboženstva, teda katolíckej viery. Presadzovanie ústavne zaručenej slobody viery a svedomia a náboženskej neutrality štátu sa v tom čase zo strany Cirkvi odmietalo. Lev XIII. síce povedal, že štát nie je „vodca k blaženosti“, napriek tomu ho naďalej považoval za poriadkovú silu zaviazanú kresťanskej pravde v kresťanskej spoločnosti (societas christiana). Ešte aj v roku 1953 pápež Pius XII. vo svojom príhovore o spoločenstve národov argumentoval týmto spôsobom.³

Katolícka cirkev sa už od konca 19. storočia pokúšala nájsť riešenie sociálnych napätí v spoločnosti a preto sformulovala svoj sociálny program do určitých odporúčaní na riešenie sociálnych problémov. Prvou pápežskou encyklikou, ktorá sa zaoberala robotníckou otázkou bola encyklika pápeža Leva XIII. Rerum novarum (ďalej len RN) vydaná v roku 1891. Pápež v nej rozoberá spoločensko – hospodársku situáciu, poukazuje na príčiny vzniku robotníckej otázky, kriticky hodnotí liberalizmus, ale i socializmus.

Základnou východiskovou pozíciou katolíckych riešení sociálnych napätí je odmietnutie revolučných zvrátov. V prvom rade vládcovia štátov musia súborom zákonov a politických ustanovení usporiadať a spravovať štát tak, aby to prirodzene viedlo k prosperite celku a jednotlivca. Toto sa považuje za prejav občianskej rozvážnosti a povinnosť vedúcich predstaviteľov národa. Keďže katolícka sociálna náuka vychádza z evanjeliových zásad, vidí východisko pre prosperitu krajiny zvlášť v dobrých mravoch, v dobrom usporiadaní rodín a v spravodlivosti. Kresťanským zásadám zodpovedajú aj umiernené sadzby daní a ich rovnomerné

rozdeľovanie, rozvoj priemyslu, obchodu, a poľnohospodárstva, ako aj ďalšie podobné činitele, ktoré čím sú viac štátom podporované, tým väčší osoh prinášajú národu. Týmto spôsobom môže štát významne prispieť k blahobytu celej spoločnosti aj robotníckej triedy.⁴

K stavovskému usporiadaniu spoločnosti dospel neskôr až pápež Pius XI., ktorý k štyridsiatemu výročiu vydania encykliky RN jeho predchodcom vydáva novú encykliku Quadragesimo anno (ďalej len QA), o obnovení sociálneho poriadku a o jeho zdokonalení podľa smerníc zákona evanjelia. Oceňuje síce význam slobodnej konkurencie, ale stavia sa proti tomu, aby bola pokladaná za vedúcu zásadu. Hlavnými zásadami majú byť: princíp subsidiarity, solidarity a sociálnej lásky. Podľa princípu sociálnej spravodlivosti má mzda, ktorú robotníci dostávajú, postačovať na živobytie robotníka, jeho rodiny a na úspory, na základe ktorých môže robotník nadobudnúť ďalší majetok. Prostriedkom na povznesenie proletariátu má byť nielen spravodlivá mzda, ale aj „spoločenská zmluva“, na základe ktorej by bol robotník spolujiteľom podniku a mal by účasť na jeho riadení a ziskoch. Pápež vo všeobecnosti načrtol samosprávne stavovské zriadenie – spoločné organizácie zamestnávateľov a zamestnancov (korporácie), ktoré majú mať verejnoprávny charakter a majú vzniknúť zdola.⁵

V modeli stavovského štátu, prezentovanom v sociálnom učení Cirkvi, videli aj predstavitelia HSĽS a tvorcovia slovenskej Ústavy takmer ideálne riešenie. V encyklike QA sa nachádza zdôvodnenie stavovského usporiadania v záujme dosiahnutia spoločného dobra: „Keďže všetok poriadok, ako vynikajúco hovorí sv. Tomáš je jednota, ktorá vyplýva z vhodného usporiadania mnohých vecí, pravý a rýdzi spoločenský poriadok si vyžaduje, aby jednotliví členovia spoločnosti boli v poriadku navzájom prepojení prostredníctvom určitého pevného spojenia.

Táto spojovacia sila spočíva tak v totožnosti do- bier, ktoré sa vytvárajú, alebo služieb, ktoré sa posky-

tujú, pričom sa v nich spája práca zamestnávateľa aj zamestnancov určitej pracovnej kategórie, ako i v onom spoločnom dobre, o ktoré sa majú jednotlivé triedy, každá svojím spôsobom, spolu v priateľskej zhode usilovať. A toto spoločné úsilie bude o to väčšie a účinnejšie, o čo vernejšie si jednotlivci i rôzne stavovské združenia budú vykonávať svoju profesiu a vyznamenávať sa v nej.“⁶

Pápež sa domnieval, že je potrebné, aby sa hospodársky život znova podriadil správne mu a regulatívne mu princípu. Od korporatívneho usporiadania sa očakávali tieto výhody: „Netreba dlho uvažovať, aby sa ozrejmiли výhody tohto usporiadania, hoci len letmo načrtnuté: pokojná spolupráca tried, potlačenie socialistických organizácií a tlakov.“⁷

Podľa Pia XI. spojením odborárskych predstaviteľov, robotníkov a zamestnávateľov sa mali vytvoriť korporácie: „Korporácie tvoria predstavitelia robotníckych a zamestnávateľských odborov tej istej profesie. Štátne orgány či ustanovizne riadia a koordinujú odbory vo veciach spoločného záujmu.“ Predpokladalo sa, že bude platiť zákaz štrajku: „Štrajk je zakázaný; ak sa jednotlivé strany nemôžu dohodnúť, zasiahne súdny orgán.“⁸

Politickým špičkám HSĽS záležalo na riešení sociálnych problémov. Na princíp pápežských encyklik sa už od začiatku elity odvolávali. Pápežské sociálne encykliky tvorili kostru sociálnej sústavy stavovského systému. Už v Ústave SR bola zakotvená táto zásada, ktorú mali upravovať osobité zákony. V dôvodovej správe k prijatiu Ústavy sa píše, že sa má postupovať „s vylúčením ducha triedneho boja, v bratskej zhode, v duchu sociálnej lásky a spravodlivosti pri starostlivosti o fyzické, ekonomické i morálne dobro celého národa“.⁹

Tie sa však na nemecký nátlak neskôr neprijali. Pripravený zákon o stavovskom zriadení bol predložený Snemu na rokovanie, ale jeho aplikáciu skomplikovala účasť Slovenska vo vojne a intervencie Nemecka proti zavedeniu stavovského zriadenia, v ktorom nacisti videli zámer realizovať myšlienku slovenského kresťanského nacionalizmu. Prezident

Tiso vec konzultoval s odborníkmi a usúdil, „... že súčasná európska politická i ekonomická situácia nie je vhodná pre zavedenie tohto nového systému v mladučkom slovenskom štáte, obklopenom zo všetkých strán mocnými susedmi, s prakticky aj ideologicky protichodnými sústavami.

Tým viac, keďže neúspech zavinený vojnovými pomermi, alebo nátlakom systému neprajných zahraničných ekonomických pomerov, by ľahko mohol byť zneužitý na dôkaz, že stavovské zriadenie je v praxi neuskutočniteľná utópia kresťanskej sociológie“. Preto dal prezident pokyn na stiahnutie návrhu zákona z rokovania Snemu, ale súčasne aj prikázal: „s formou počkať, obsah vykonať!“¹⁰

Josef Tiso sa sociálnymi otázkami zaoberal už v čase svojho pražského pôsobenia, ako poslanec a neskôr aj ako minister verejného zdravotníctva a telesnej výchovy (1927-1929). Bol za opodstatnené zásahy štátu na sociálnom poli a za najvyššiu úlohu štátu považoval bdieť nad spravodlivým delením národného dôchodku medzi jednotlivých občanov. Vychádzal pritom z objektívneho konštatovania, že jednotlivci nie sú si rovní ani čo do objektívnych schopností, ani vzhľadom na subjektívnu ochotu a vôľu pracovať na vytváraní všeobecného bohatstva. Preto zavrhoval ako objektívne nespravodlivé požiadavky utopického egalitárstva a zdôrazňuje, že podľa zásady „každému, čo mu patrí“. Štát má povinnosť zabezpečiť nie každému občanovi jednaký podiel na spoločnom bohatstve, ale každému toľko, koľko si z neho svojou prácou zaslúži. Túto službu človeku pokladá Dr. Tiso za hlavný zmysel politiky. Štát má podľa neho venovať veľkú a osobitú starostlivosť pracujúcej pospolitosti. Preto Tiso už ako poslanec pražského parlamentu žiadal zabezpečenie rodinnej mzdy, účinného nemocenského i starobného poistenia a zdôrazňoval povinnosť štátu prispieť z verejných prostriedkov na povznesenie často ľudsky nedôstojných bytových podmienok robotníkov. Bol presvedčený, že sociálnu otázku nemožno definitívne a uspokojivo riešiť bez jej situovania do integrálneho rámca ľudskej bytosti a jej spoločenskej prirodzenosti, ktorá je orientovaná podľa stvoriteľského Božieho plánu a premietnutá v prirodzenom zákone. Pokiaľ by sme chceli charakterizovať Tisovu sociálnu náuku v užšom slova zmysle, najvhodnejšie označením sa javí ním samotným používaný výraz kresťanský národný solidarizmus.¹¹

Otázka Tisovho angažovania v najvyššej politike je problémom účasti kňazov v politických funkciách. V tomto prípade ide o stredoeurópske a osobitne slovenské špecifikum. Svätá stolica tolerovala aktívnu účasť kňazov v politike z viacerých dôvodov. Jedným z nich bolo postavenie kňazov, ako výrazných dobových autorít v spoločnosti. V prípade Slovenska k tomu pristúpil aj akútny nedostatok domácej spoľahlivej laickej inteligencie. Po rozpade Rakúsko – Uhorska a vytvorení nových štátnych útvarov kňazi aj naďalej ostávali v politike.

Rakúsky kňaz Ignaz Seipel bol v rokoch 1921 – 1924 a 1926 – 1929 predsedom rakúskej vlády a súčasne predsedom Kresťansko – sociálnej strany. Slovinský kňaz – jezuita Anton Korošec, bol podpredsedom vlády a ministrom niekoľkých vlád v Juhošlávii, český kňaz Jan Šrámek bol v rokoch 1921 – 1939 ministrom všetkých vlád ČSR a dokonca v rokoch 1940 – 1945 predsedom československej exilovej vlády v Londýne. Maďarský kňaz Sándor Ernzt bol v rokoch 1930 – 1931 ministrom maďarskej vlády. Kňazská tradícia teda svojou zotrvačnosťou vyniesla na vrchol strany a neskôr i štátu aj Josefa Tisa, ktorý svojim vzdelaním, praktickými politickými skúsenosťami požíval všeobecnú vážnosť aj u politických oponentov.¹²

Neskôr sa slovenský kresťanský solidarizmus začal aj legislatívne uplatňovať v období prvej SR. Bol vymedzený kresťanským svetonázorom, ktorý preferoval jednotlivca pred spoločnosťou a rodinu pred štátom. Aby bola dosiahnutá rovnováha, musela sa osobná sloboda jednotlivcov aj ústavne zabezpečiť. Základnými postulátmi, ktoré mala slovenská Ústava chrániť boli: osobná sloboda, práca, (vykorisťovanie bolo výslovne zakázané), súkromné vlastníctvo, manželstvo, rodina a materstvo. Systém štátu bol vybudovaný na dvoch základných pilieroch: na kresťanstve a nacionalizme. Fungovať mal na princípoch autority, kolektivismu neobmedzujúcom osobné práva a sociálnej solidarite.¹³

Je potrebné zdôrazniť, že značná časť sociálnych opatrení slovenskej vlády bola prijatá v duchu pápežských sociálnych encyklik. Ako píše Mulík¹⁴ úsilím slovenskej vlády bolo zabezpečiť pracujúcim spravodlivú mzdu s reálnou hodnotou. išlo najmä o úpravu mzdových sadziieb vo všetkých pracovných odvetviach primerane indexu životných potrieb. Stabilita tohto indexu sa udržiavala prísnou kontrolou

cien,¹⁵ čo vykonával najskôr Cenový úrad, neskôr z praktických dôvodov boli mzdové a cenové záležitosti vybavované v rámci Najvyššieho úrad pre zásobovanie (ďalej len NUZ). Na čele tohto úradu bol guvernér Slovenskej národnej banky, zodpovedný za stabilitu meny. Takto bolo zabezpečené harmonické riadenie troch navzájom sa ovplyvňujúcich faktorov slovenského národného hospodárstva: cena, mzdy a mena.

Štát sa snažil podľa encykliky QA vychádzať zo zásady spoločného dobra, ktoré bolo už podľa Leva XIII. nadradené aj nad ochranu súkromného vlastníctva. Pius XI. zašiel ešte ďalej a umožnil v záujme spoločného dobra obmedziť súkromné vlastníctvo.

„A skutočne, zo samotného charakteru vlastníctva, o ktorom sme povedali, že je zároveň individuálny i spoločenský, vyplýva, že v tejto veci ľudia musia mať ohľad nielen na vlastný prospech, ale takisto na spoločné dobro. Takto môže verejná autorita zvlášť starostlivo vyčleniť, čo je vlastníctvom pri užívaní ich dobier dovolené a čo nie., majú stále na zreteli prirodzený a Boží zákon. Ba Lev XIII. múdro poznamenal, že Boh ponechal (obmedzenie súkromného vlastníctva) na schopnosť ľudí a na zvláštne posúdenie národov.“¹⁶

Zo sociálneho učenia Cirkvi sa vychádzalo aj pri úprave miezd robotníkov. Už v roku 1939 boli zvýšené platy poľnohospodárskym robotníkom, ktoré boli najnižšie. Roľníci a robotníci sa považovali za nosné piliere štátu. Slovenská vláda 5. februára 1940 sa z osobnej iniciatívy jej predsedu prof. Dr. Voj-techa Tuku zišla v Bratislave na porade so zástupcami robotníkov z celého Slovenska, aby spolu s nimi prerokovala otázku zvýšenia životnej úrovne robotníkov. Zámerom vlády bolo, aby robotníkovi mzda pokryla náklady na jeho výživu a na výživu rodiny, aby nezávisela od ľubovôle zamestnávateľa, od jeho lacnej pracovnej sily, ale aby bola zákonom určená minimálna mzda ako spravodlivý a dosťajúci príjem robotníka za jeho prácu. Bolo to v súlade s ustanovením Ústavy SR.

Výsledkom porád s robotníkmi bolo, že slovenská vláda vydala nariadenie s mocou zákona č. 284/1940, na základe ktorého bol zriadený Ústredný úrad práce (ďalej len ÚÚP) v Bratislave, ktorý podliehal priamo Ministerstvu vnútra. Jeho úlohou bolo zapojiť do pracovného procesu všetky pracovné sily na Slovensku. Mal na starosti aj zamestnávanie cudzincov, vykonával úlohu priemyselnej inšpekcie a zabezpečoval ochranu práce a pracujúcich. Zákon č. 283/1940 Sl. z. poveril a splnomocnil ÚÚP aj reguláciu miezd a plátov a mal právo určovať pracovné podmienky. Koncom roku 1942 a začiatkom roka 1943 regulácia miezd a plátov prešla do pôsobnosti NÚZ. Bukovina¹⁷ vyjadruje domnienku, že predseda tohto úradu prof. Imrich Karvaš chcel zlomyseľnou mzdovou politikou slovenské robotníctvo poštvať a postaviť proti slovenskej vláde. Prezident SR a vláda si museli vraj násilím vynútiť zvýšenie miezd robotníkov, hoci sa Karvaš ako „jediny odborník a národohospodár“ staval proti. Slovenský robotníci sa už za prvej ČSR domáhali uzákonenia rodinných miezd, čo je jedna z jasne formulovaných požiadaviek katolíckej sociálnej náuky.

„Napokon k vyriešeniu robotníckej otázky môžu veľmi prispieť sami kapitalisti a robotníci ustanovizňami zameranými na prinášanie vhodnej pomoci núdznym a na vzájomné zblížovanie týchto dvoch tried. Takéto sú spoločnosti vzájomnej pomoci; mnohoraké súkromné poistenia, zamerané na zabezpečenie robotníka, vdovy, sirôt v situáciách nepredvídaných nehôd, chorôb alebo iných ľudských nešťastí; ústavy starostlivosti o deti, obidvoch pohlaví, o mládež i o dospelých.“¹⁸

Toto úsilie robotníkov sa podarilo až vláde SR zákonom č. 216/1941 Sl. z., ktorý zaviedol systém prídavkov na deti zamestnancov námezdné pracujúcich robotníkov, a to v osobitej forme poistenia. Význam tohto zákona bol ďalekosiahly. Už v prvom roku účinnosti zákona dostalo podporu 115 tisíc slovenských robotníckych rodín a 260 tisíc nezaopatrených detí robotníkov. V prvom roku účinnosti tohto zákona bol vyplatený na tieto účely 1 mil. Ks.¹⁹

V duchu encykliky RN úlohu za zamestnávateľov prevzala vláda SR a nariadením s mocou zákona č. 300/1940 boli zrušené okresné sociálne poisťovne a nositeľom nemocenského, invalidného, starobného a úrazového poistenia sa stala od 1. januára 1941 Robotnícka sociálna poisťovňa (ďalej len RSP) so sídlom v Bratislave. Už v prvom roku svojej existencie vykazala sociálna poisťovňa vynikajúcu prácu. Liečebná starostlivosť o robotníkov, ich manželky a deti sa značne zlepšila. RSP okrem ambulancií vo svojich sedemnástich úradovniach po celom Slovensku zriadila si vlastné nemocnice v Bratislave, v Handlovej, a v Podbrezovej. Taktiež

bolo zásluhou RSP v roku 1941 otvorené jedno z najväčších a najmodernejších sanatórií pre pľúcne choroby v strednej Európe vo Vyšných Hágoch. Pre robotníkov postihnutých pľúcnyimi chorobami tam bolo k dispozícii 400 postelí a 100 lôžok pre chorých na tuberkulózu kostí. Ďalej RSP prevzala do svojej správy kúpele v Štôse, sanatórium pre deti v Lučivej, zriadila ozdravovňu v Sklených Tepliciach a v Turčianskych Tepliciach.²⁰

V riešení bytovej otázky vychádzala vláda SR z usmernení encykliky QA pri štátnej akcii „1000 robotníckych domčekov“. Vo väčších priemyselných strediskách odstránila najvypuklejšie nedostatky.

Ministerstvo financií zvláštnymi daňovými úľavami pre majiteľov priemyselných podnikov a poľnohospodárskych jednotiek umožňovalo v rámci investícií stavať rodinné byty pre robotníkov a deputátnikov. V priebehu dvoch – troch rokov takýmto spôsobom vyrástli celé kolónie nových rodinných domčekov v Dubnici, Považskej Bystrici, Žiline, Ružomberku, Zbechoch, Alakšiciach a iných priemyselných strediskách.

Snem SR nezabudol ani na rekreácie pre robotníkov. V zmysle zákona mal nárok na platenú dovolenku každý robotník, ktorý v jednom roku odpracoval najmenej šesť mesiacov. Dĺžka dovolenky bola v zákone stanovené podľa odpracovaných rokov a nie podľa výkonu práce. Tiež sa výhodne upravovala platená dovolenka pre dospievajúcu mládež, ktorá bola v učňovskom pomere. Sociálna starostlivosť sa nezužovala len na robotníkov, ktorí zvlášť v rokoch pred druhou svetovou vojnou najviac trpeli. Vzťahovala sa aj na roľníkov, remeselníkov, živnostníkov a štátnych zamestnancov.

Nová pozemková reforma, ktorú prijal Snem SR 22. februára 1940 mala odstrániť krivdy, spáchané na slovenskom roľníkovi za predchádzajúcich režimov. Pri tvorbe zákona sa tiež vychádzalo z encykliky RN:

„Keď ľudia vedia, že pracujú na vlastnej pôde, namáhajú sa svižnejšie a s väčším zápalom; ba i zamilujú si vlastnoručne obrábanú pôdu, z ktorej očakávajú pre seba a pre svoju rodinu nielen potraviny, ale i akú – takú hojnosť. A je ľahké pochopiť, ako táto svižnosť mimoriadne prispieva k zvýšeniu výnosov z pôdy a tiež i národného bohatstva.“²¹

Realizácia pozemkovej reformy bola zverená novoutvorenému Štátnemu pozemkovému úradu. Ten mal podľa zákona právo vykupovať pôdu podliehajúcu reforme pre štát a následne ju predávať slovenským roľníkom. Podľa zákona na pôdu mal nárok každý občan SR, ktorý pôde rozumel a chcel na nej pracovať. Zákon zvlášť myslel na tých roľníkov, ktorých majetok po Viedenskej arbitráži pripadol Maďarsku a oni o všetko prišli. Tým sa podľa zákona pridievala pôda na takých statkoch, kde sa mohli aj ubytovať. Prednostné právo pri výkupe pôdy mali uchádzači, ktorí absolvovali roľnícke školy, miestny obyvatelia, obyvatelia susedných obcí a až napokon občania zo vzdialenejších obcí Slovenska. Záujemca o pozemky nedostal pôdu zadarmo. Roľník, ktorému bola pôda pridelená musel pri schválení zaplatiť 50% kúpnej ceny a zvyšok štát úveroval vo forme árendy (mohol ju splácať 40 rokov), preto o pridelenie pôdy nebol veľký záujem. Pozemková reforma aj napriek snahe úspešná veľmi nebola.²²

Úspešnejšia bola vláda pri krokoch smerujúcim k podpore živností a podnikania. Vznikali nové živnosti a sama vláda ľudí priamo povzbudzovala, aby zoberali svoj podiel na budovaní štátu a následne, aby sa aj im z jeho výnosov ušlo viac. V posledných dvoch rokoch Slovenského štátu sa pripravovali návrhy zákonov na poistenie živnostníkov, poistenie roľníkov a všeobecné starobné poistenie. Uzákonenie však už neboli. Starostlivosť v sociálnej oblasti neobišli ani štátnych zamestnancov a súkromných úradníkov. V štátnych službách sa uskutočnila systematizácia miest, ktorou boli odškodnení tí, čo niekoľko rokov čakali na nesystematizovaných miestach bez postupu a zvýšenia platu. Zvýšenie plátov a úpravy služobného pomeru dosiahli aj súkromní úradníci, hlavne nižší úradníci, ktorých platy boli na mnohých miestach také malé, že sa sotva vyrovnali mzdám robotníkov. Sociálne poistenie súkromných úradníkov prevzal za prvej SR Penzijný ústav súkromných úradníkov v Bratislave a pre štátnych zamestnancov Liečebný fond štátnych a verejných zamestnancov tiež v Bratislave. Aj tento postup vlády korešponduje s katolíckou sociálnou náukou.

Pokrokom v sociálnej oblasti bolo aj upravenie výchovného na deti. Na rozdiel od stavu za prvej ČSR, keď výchovné bolo priznané len na prvé dve deti, aj to nižšie pre robotníkov ako pre úradníkov, slovenská vláda priznala výchovné na každé nezaopatrené dieťa v rovnakej výške a to až do 26 roku, ak dieťa študovalo na VŠ.²³

Vychádzajúc z filozofie stavovského zriadenia

vláda v roku 1942 ruší Slovenskú kresťanskú odborovú organizáciu. Tento krok však môžeme hodnotiť negatívne, nakoľko v čase zániku mali kresťanské odbory vyše 140 000 členov a vyše 1000 miestnych skupín. V kresťanských odboroch bola veľká väčšina slovenských robotníkov. Na čele tejto organizácie stál roky ako predseda Rudolf Čavojský, ktorý poznal biedu a problémy slovenského robotníka z vlastnej skúsenosti. Tesne po udelení vysokého vyznamenania – Radu Gregora Veľkého pápežom Piom XII sa Čavojský s neskrývaným dojatím a oprávneným pocitom krivdy lúči so „svojou“ odborovou organizáciou a dlhoročnými spolupracovníkmi v úvodníku novín Slovenských kresťanských odborov Slovenský robotník č. 46:

„Naša slovenská kresťanská odborová organizácia prirástla nám mnohým veľmí k srdcu. Najmä starším jej pracovníkom a členom. Mne bola takmer zmyslom môjho života. A podľa toho som pracoval vyše 19 rokov. Prežili sme dlhé roky ťažkých bojov, museli sme prekonávať nesmiernu prekážku a ťažkosti.“²⁴

Ako uvádza Vnuk²⁵ Rudolf Čavojský videl, že príčiny biedy sú nielen sociálne, ale aj politické. Neveril, že tieto krivdy sa dajú odstrániť len revolúciou a triednym bojom. Čavojský hlásal kresťanský socializmus, založený na kresťanskej solidárnosti a pápežských encyklikách RN a QA. Len taký socializmus mohol podľa Čavojského povzniesť robotníkov, nielen hmotne, ale aj duchovne. V období prevej SR, ako poslanec Snemu inicioval množstvo zákonov, ktoré značne prispeli k sociálnemu zlepšeniu postavenia robotníkov. Hlavne jeho zásluhou boli myšlienky sociálnych encyklik pápežov pretavené do zákonov prvej SR.

Rímskokatolícka cirkev v období prvej Slovenskej republiky sa výrazným spôsobom snažila participovať na sociálnych programoch štátu a dopĺňať ich. I napriek tomu, že je to dnes mnohí vyčítajú, vyplývalo to už z jej samotného poslania. Cirkev má oprávnenú kompetenciu v sociálnych, hospodárskych, politických, kultúrnych a iných spoločenských oblastiach. Človek ako ľudská osoba stojí pod prirodzeným zákonom a je zodpovedný za svoje konanie. Preto cieľom sociálnej náuky Cirkvi je sociálny poriadok, v ktorom človek môže plniť vôľu Božiu a viesť kresťanský život.²⁶

Noviny Kanadský Slováč zhodnotil Dr. Tisa, ako tvorcu sociálnych reforiem. V článku sa o. i. píše:

„Za ten čas, čo mnohí hovorili o socializme, Dr. Tiso prevádzal do konkrétneho života zdravé zásady pápežských encyklik. Súc si vedomí učenia sv. Tomáša, že určitá čiastka hmotného majetku je potrebná k duchovnému životu človeka a z druhej strany súc si vedomý, že robotníci sú okrádani o ovocie svojej práce kapitalistami, celou váhou svojej autority šťastlivo previedol sociálne reformy, takže jeho chváľitebným pričinením za krátky čas Slovenská republika sa stala kresťanskou sociálnou republikou.“²⁷

Vláda SR a ešte predtým HSĽS sa od začiatku svojej existencie hlásila k myšlienkam pápežských encyklik. Podľa Mulíka²⁸ stopy tohto blízkeho vzťahu vidno v celej činnosti HSĽS, vo všetkých formách jej práce, najviac v legislatívnej a v každodennej praxi. To, samozrejme, neopravňuje nikoho tvrdiť, že sociálna politika, ovplyvňovaná HSĽS, nebola bez chýb, ba vážnych prešľapov. išlo napr. o oblasť arizácie, ktorá sa nijako nedá vyvodit' z pápežských encyklik, naopak je v zreteľnom rozpore s nimi. Podobne je nezdôvodniteľná účasť SR v útočnej vojne proti ZSSR, aj keď sa zdôvodňovala bojom proti boľševizmu. Ťažko však celú zodpovednosť za sociálne zákonodarstvo a zvlášť vnútornú politiku pripisovať len prezidentovi, vláde, či HSĽS, lebo existovalo veľa zahraničných faktorov, ktoré ju zásadne ovplyvňovali a modifikovali.

POZNÁMKY

¹ Porov. Ústava SR, 1939, s. 19-20

² Nekola: 2011, s.38 – 40

³ Sutor: 1999, s. 192 – 193

⁴ Mulík In Letz. – Mulík – Bartlová: 2006

⁵ Piwowarsk: 1996, s. 158-159

⁶ Sociálne encykliky - QA 85, 1997, s. 102 – 103

⁷ Sociálne encykliky - QA 85, 1997, s.107

⁸ Sociálne encykliky - QA 94,95, 1997, s. 107

⁹ SNA, f. SSIR, k. 46

¹⁰ Ďurica: 2001

¹¹ Schmidt: 2011, s. 4 - 11

¹² Letz: 2007, s. 49 - 61

¹³ Podolec: 2002, s.11 - 31

¹⁴ Mulík In Letz – Mulík – Bartlová: 2006, s. 259

¹⁵ Vďaka tejto snahe vlády mala Ks všade dobrý zvuk a slovenské ceny ostali až do konca primerané zárobkovým pomerom pracujúcich vrstiev. Návrhu na mzdové úpravy vychádzali buď z príslušného združenia robotníkov, alebo zamestnávateľov, alebo

na úradný podnet. Mzdové dohody nadobúdali účinnosť úradným vyhlásením. Mzdové zvýšenie muselo byť hrazené v prvom rade zo ziskov zamestnávateľa a len s osobitným úradným rozhodnutím zo zvýšenia cien produktov. (Podolec, tamže)

¹⁶ Sociálne encykliky - QA 49, 1997, s.83-84

¹⁷ In Šprinc, 2006

¹⁸ Sociálne encykliky - RN 40, 1997, s. 44

¹⁹ Šprinc: 1949, s. 138

²⁰ Bukovina In Šprinc: 1949, s. 154

²¹ Sociálne encykliky - RN 39, 1997, s. 42 – 43

²² Mulík In Letz – Mulík – Bartlová: 2006, s. 266

²³ Šprinc: 1949

²⁴ Čavojský: 1942, Slovenský robotník, č. 46

²⁵ Vnuk In Čavojský: 1996, s. 181

²⁶ Žiaková, et al.: 2011

²⁷ KS, 9. máj 1987, s.7, In Slovenský rodolub Jozef Tiso, 1991, s. 113

²⁸ Mulík In Letz – Mulík – Bartlová: 2006, s. 270

POUŽITÁ LITERATÚRA

ČAVOJSKÝ, R. 1942. Lúčime sa, ale zostávame spolu. In Slovenský robotník. roč. XIV., č. 46 (19. 11. 1942)

ČAVOJSKÝ, R. 1996. Spomienky kresťanského odborára. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo LÚČ, 1996. 181 s. ISBN 80-7114-179-8

ĐURICA, M., S. 2001. Katolícka cirkev na Slovensku. 1. vyd. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 2001. 110 s. ISBN 80-7162-344-X

LETZ, R. – MULÍK, P. – BARTLOVÁ, A. 2006. Slovenská ľudová strana v dejinách 1905 – 1945. 1. vyd. Martin: Matica slovenská, 2006. 389 s. ISBN 80-7090-827-0

LETZ, R. 2007. Šesťdesiat rokov od popravy Jozefa Tisa – historická reflexia a námet na zamyslenie. In Viera a život. ISSN 13356771, roč. XVII., č. 2, s. 49 – 61

MURÍN, K. 1992. Dr. Tiso, tvorca sociálnych reforiem. In Slovenský rodolub Dr. Jozef Tiso 1997 – 1947. Trenčín: Vydavateľstvo Ivana Štelcera, 1992, ISBN 80-900-537-3-4, s. 113 – 114

PIWOWARSKI, W., et al. 1996. Slovník katolíckej sociálnej náuky. 1. vyd. Trnava: Dobrá kniha, 1996. 214 s. ISBN 80-7141-129-9

PODOLEC, O. 2002. K niektorým prvkom prvej slovenskej ústavy a ich reálnej aplikácii v politickom živote štátu. In. Slovenská republika 1939 – 1945 očami mladých historikov I. Trnava: Filozofická fakulta UCM, 2002, ISBM 80-8083-147-5, s. 11 – 31

SCHMIDT, R. 2011. Konzervativizmus v náboženskej a sociálnej filozofii Dr. Jozefa Tisa. In KULTÚRA, ISSN 1336-6297, roč. XIV., č. 5 (09.03.2011), s. 4 - 11

SOCIÁLNE ENCYKLIKY. 1997. 1. vyd. Trnava: Spolok sv. Vojtecha. 676 s. ISBN 80-7162-203-6

SUTOR, B. 1999. Politická etika. 1. vyd. Trnava: Dobrá kniha, 1999. 380 s. ISBN 80-7141-222-8

ŠPRINC, M. 1949. Slovenská republika 1939 - 1945. 1. vyd. Skranton: The University of Scranton. 1949. 258 s. ISBN nemá

ÚSTAVA Slovenskej republiky. 1939. Bratislava: Štátne nakladateľstvo, 1939. 31 s. ISBN nemá

ŽIAKOVÁ, E. 2011. Sociálna práca - teoretické východiská a praktické kontexty. 1. vyd. Košice: UPJŠ. 2011. 285 s. ISBN 978-80-7097-870-2

ARCHÍVNE PRAMENE

SNA, f. SSIR, k. 46

Mgr. et Mgr. LADISLAV MORAVÍK, DiS.

Pôsobí ako doktorand na VŠZaSP sv. Alžbety v Bratislave. Prednáša sociálnu náuku Cirkvi a novodobé dejiny Slovenska

Nezábudka pre Michala Fedora SJ

V Košiciach sa 3. mája t. r. uskutočnila spomienková slávnosť na doc. PhDr. ThLic. Michala Fedora SJ, CSc., pri príležitosti jeho nedožitých deväťdesiat rokov života a dvadsať rokov od odhalenia pamätnej tabule v jeho rodnom Slanskom Novom Meste (o. Košice-okolie). Podujatie organizačne pripravil Spolok sv. Cyrila a Metoda v Spolupráci s Centrom spirituality Východ-Západ Michala Lacka v Košiciach. Žádúšnú sv. liturgiu v Kostole Božského Srdca jezuitov slávil o. DDR. Daniel Porubec a v homílii sa prihovoril doc. Michal Hospodár, predseda spolku. Po sv. liturgii sa prítomní presunuli do centra spirituality v jezuitskom kláštore, kde si v moderovanej besede zaspomínali na voľakedajšie účinkovanie P. Michala v Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach, v Matici slovenskej a jeho aktivitu pri zakladaní centra, ktorého bol priekopníkom. V neposlednom rade na zástoj M. Fedora pri obnove Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968. Na záver stretnutia o. M. Hospodár predniesol báseň Teodora Križku s názvom Óda na Ticho, darovanú pre túto príležitosť.

Stretnutie podporil najosvietenejší

o. arcibiskup metropolita Ján Babjak, jeden z významných priateľov a nasledovníkov P. Fedora. V príležitostnej kázni sa o. M. Hospodár vrátil k veľkonočnej udalosti, keď sa vzkriesený Kristus zjavil svojim učeníkom vo večeradle a pozdravil ich mesiašským pozdravom: „Pokojs vám“. „V súčasnej hektickej dobe všetci potrebujeme Kristov pokoj, ktorý nám svet nemôže dať. Je to pokoj nadzemský, víťazný, nenarušiteľný žiadnou svetskou udalosťou alebo mocou. Aj keď v tomto svete máme neustály zápas s temnotou zla, Kristov pokoj nás má sprevádzať až do konečného víťazstva“ dodal. Následne poukázal na to, že pokoj vyprosujeme aj našim zosnulým. V byzantskej liturgii za zosnulých spievame: „blažený pokoj a večná mu pamiatka“. „To je to pranie definitívneho pokoja, keď duša už spočinie v blaženej blízkosti Boha, ktorý jediný jej môže zachovať večnú pamiatku.

My ľudia robíme iba časnú a nedokonalú pamiatku na zosnulého.“ V ďalšej časti kázne priblížil dôležité súvislosti života P. Michala Fedora a jeho veľkú angažovanosť v oblasti bibliografie, cirkevnej histórie a literárnej vedy. Z veľkej túžby po vzájomnom obohacovaní sa

TEODOR KRIŽKA

Óda na ticho

Dr. Michalovi Fedorovi SJ,
kňazovi svätého života
a priateľovi z najvzácnejších

1

*Ó, ticho, ktoré kričíš čoraz plnšie
cez múry vo mne, vystavané mocne,
pre teba spievam, studňa v púšti duše,
pre život mŕtvy, živý iba o sne.*

*Pre toto ticho odev z ťavej kože
zakrýva veľkú hanbu môjho hriechu.
Dávaš mi med a kobyľky, môj Bože,
i hviezdne nebo ako pevnú strechu.*

*Odlupuje sa, pomaly sa rúca
omietka, ktorou obhádzali si ma
pre toto ticho v pýche môjho srdca,
to ticho, čo ma do pokory sníma.*

*Pre toto ticho, čo je ako studňa
uprostred smädu, s uvzatosťou schodu
bremeno nesiem, a ty, Pane, súd' ma.
Pre toto ticho spievam svoju ódu.*

2

*To je tá rozkvitnutá záhrada,
kde voniava len láska miesto kvetov.
Tam sa už moja pýcha rozpadá,
rozmliaždená tou svätou bielou päťou.*

*To je ten večný, nekonečný sad,
kde z mojich hriechov sú len hrby skália.
Samého seba znova napísať –
tak veľmi tiché božie hlásky pália.*

*V tej záhrade som hrstka popola,
no neviem prečo, žije každý atóm
z biedneho tela, oči nebolia.
Zomrel som, ale nezáleží na tom.*

*V tej záhrade som jedna z alejí,
prechádzam sa ňou mlkvou chôdzou mnícha
od viery k láske a späť k nádeji.
Rozmliaždená je svätou päťou pýcha.*

Pomník na spoločnom hrobe dvoch významných slovenských jezuitov Dr. Michala Fedora SJ a historika Michala Lacka SJ na cintoríne Rozália v Košiciach

kresťanského Východu a Západu založil a viedol centrum spirituality, ktoré poskytlo cennú službu tejto myšlienke. Kazateľ si osobne zaspomínal na časy, keď sa otváralo centrum, na nadšenie P. Michala tlmočiť bohatstvo východnej duchovnosti a dejinnej skúsenosti Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku celému katolíckemu svetu. P. M. Fedora nazval slovenským Tomášom Špidlíkom a poprial

aj dnešnému vedeniu centra rozvíjať pôvodnú ideu a ducha nebohého M. Fedora.

Stretnutie bolo malou nezábudkou človeku, rehoľnému kňazovi a vedcovi, ktorý aj v nepravých pomeroch reálneho socializmu dokázal zúrodiť svoje dary pre dobro Cirkvi a národa a naplno ich rozvinúť v slobodných podmienkach. Vďaka Vám o. Michal a večná pamiatka!

MH

3

*Zrazu je všetko, o čo duša žobre,
i farby na palette, plátno napnuté
od kraja po kraj tvojho obzoru.
A všetko je to, všetko je to dobré,
a všetko to má zrazu perute,
a všetko to má zvláštnu pokoru.*

*Neváhaš, si si zrazu celkom istý,
že nohami si vstúpil do raja,
i že ste nežní, milujúci, čistí -,
ty i tvoja duša, hej, vy obaja.
Spievajú vtáky, ševelia to listy,
a všetko, po čom tvoje srdce piští,
z nebeských studničiek sa napája.*

*I divé husi, ktoré zjari kričia
tak naliehavo ako svedomie,
vyviedli svoje mladé krdle - z kričia
na dočiarané dlane božích vôd.
Nič nepodobá sa už Sodome.
Tancujú bociany, nie zradná Salomé,
havraní krdel' je len v dial'ke bod.*

*Skutočnosť zrazu podobá sa na sny,
keď k rozprávke si chodil po slová,
v neprerezaných ústach ešte nemé.
Akoby sa ma dotýkali vlasmi
anjeli, hodvábne sú šírky zeme.
Večer tá hlava na nebeskej táčni
veruže nie je Krstiteľova.*

*Máš ruky v mojich rukách, zrak si kúpeš
uprostred môjho zraku, hodiny
zastali, práve beží veľká lúpež,
časnosť si kradne podiel z večnosti.
Si moja jediná, som jediný,
a kto nás z čoho teraz obviní,
keď k márnosti niet vôle na mosty?*

*Kam sa len oko oprie, kam sa oprie
cit, ktorý dokorán ma otvára
z pominuteľna ku klauzúre neba,
akoby kľakol na schod oltára,
zrazu je všetko, ako vravím, dobré.
Oheň, čo horí – horí, nezhára.
Som, lebo som, veď milujem, mám Teba.*

Vraždíme človeka a voláme to právo!

Táto spoločnosť je naozaj spoločnosťou (ne)kultúry smrti. Svedomie nám otupelo a dohnalo nás to k necitlivosti voči iným. Aj keď táto propagácia „normálnosti“ práva zabiť sa dotýka viacerých oblastí spoločenského života, ja by som chcela poukázať na pseudoprávo na umelý potrat, t. j. na vraždu nevinného počatého nenarodeného dieťaťa. Bolševická ideológia dlhodobo ešte pretrváva aj v našej spoločnosti a jej zvrátená propotrátová propaganda má tu svojich zástancov a prívržencov. Tento násilný čin vraždy na nevinnom dieťati, ktoré sa nevie nijako brániť, nemožno podporiť nijakým argumentom a už vôbec nie argumentom ľudsko-právnym.

Štyridsať rokov zvrátenej komunistickej propagandy o tom, že počatý človek nie je človek, ale akýsi zhuk buniek či niečo neurčité, spôsobilo to, že mnohí si naozaj neuvedomujú, že v prípade umelého potratu vraždíme človeka. Nástup demokracie však nepriniesol v tejto otázke života zmenu k lepšiemu, ba naopak, silnejúci liberalizmus a potratový biznis prispeli k ešte väčšej voľnosti šírenia „práva ženy“ na potrat.

V zápase o legislatívnu zmenu zákona o umelom ukončení tehotenstva, ktorý platí na Slovensku, ktorá mala výrazne obmedziť možnosť vykonať svojvoľný umelý potrat, som sa stretla s reakciami pre mňa nepochopiteľnými. Ako odborná asistentka poslancov národnej rady za ĽS Naše Slovensko vytrvalo som sa snažila o to, aby tento návrh poslanci predložili na rokovanie do parlamentu. Očakávala som spory a výmeny názorov so zástancami potratov, no nejasný a rozporuplný, ba až útočný postoj od pro-life aktivistov ma šokoval. Celé sa to točilo okolo „ich agendy“ a o tom, kto môže či nemôže k tomu niečo povedať či niečo konkrétne a kompetentné urobiť.

Myslím si, že celková spoločenská vedomosť o tom, prečo povedať umelým potratom jasne NIE, je veľmi slabá a povrchná. Vychádzam zo skúsenosti rozhovorov s ľuďmi rôznych oblastí spoločenského života. Naozaj vymizlo povedomie, že počaté dieťa je človek a preto aj otázka umelého potratu je pre nich rovnako relatívna.

Umelý potrat však neznamená „len“ vraždu dieťaťa, ale úplne nič, zabíja osobnosť matky. Po osobných rozhovoroch so ženami, ktoré podstúpili umelý potrat, som sa začala viac venovať problematike postabortívneho syndrómu. Jeho následky sú naozaj katastrofálne, pred otvorenou spoločnosťou utajované a zahmlievane.

Prečo? Otázka peňazí, no aj nepochopiteľného postoja – zabiť! Áno, mnohí zástancovia potratov nemajú z tohto biznisu naozaj nič, žiaden finančný prospech, a predsa sú ochotní do krvi sa biť o presvedčenie, že žena musí mať právo na umelý potrat.

Práve naopak, ľudsko-právny argument hovorí ZA ŽIVOT každého človeka, preto nemožno z tejto ochrany vyňať deti počaté a nenarodené, ba čo skôr, je nutné a povinnosťou spoločnosti a zvlášť zákonodárcov, život týchto nevinných detí ešte osobitným zákonným spôsobom ochrániť.

Človek sa podľa prirodzeného zákona rodí zo ženy a žena má toto

poslanie hlboko v sebe zakorenené. Tvrdenie opaku je aj zločinom na žene, ktorú sa mnohí zástancovia tzv. politiky pro-choice, t. j. propotrátovej politiky, snažia presvedčiť, že zabiť vlastné dieťa je jej právo a že nezanechá to na jej osobnosti

žiadne stopy, ba čo viac, že jej sebavedomie porastie, či bude sa môcť slobodne ďalej realizovať a rozvíjať. Je to lož!

Jed podaný slovami klamstva, pretože za celé roky schvaľovania a vykonávania umelých potratov sa

štúdiami psychológov jasne dokázalo, že veľmi vysoké percento žien po potrate trpí závažným postabortívnym syndrómom, ktorý ma fatálne následky a deštruuje nielen psychiku ženy, ale celý jej život. Vysokým percentom sa rozumie až cca 80% žien, pričom tu štatisticky chýbajú tie ženy, ktoré z obáv pomoc za celý život nevyhľadali alebo im adekvátna pomoc bola odmietnutá, či spáchali samovraždu skôr, ako by tento problém začali riešiť.

Nijaké zlo nemôže priniesť dobro, tak ani zlá rada neprináša človeku pokoj a pozitívny výsledok. „Právo“ človeka zabiť iného, a v tomto prípade, bezbranného človeka, nemôže byť predsa nikdy právom v tom správnom zákonnom a morálnom zmysle.

Trauma z potratu prináša takú emocionálnu nestálosť a poruchy správania, ktoré smerujú k sebapoškodzovaniu a k suicidálnym myšlienkam, ktoré často končia tragicky. Táto trauma prináša narušené vzťahy na všetkých úrovniach – v rodine, partnerstve, na pracovisku i vo všeobecnosti. Vyvoláva nekontrolovateľný hnev a ďalšie neprimerané emočné prejavy. Brzdí, ba dokonca zastaví rast osobnosti. Následkom sú ťažké a nezvládnuteľné depresie a iné psychické poruchy.

Otázka zákonného schvaľovania umelých potratov má však oveľa väčší duchovný rozmer, nakoľko

odporuje Božiemu zákonu, Božiemu princípu.

„A stvoril Boh človeka na svoj obraz, na Boží obraz ho stvoril, muža a ženu ich stvoril.“ (Gn 1, 27)

„Boh stvoril človeka zo zeme a stvoril ho podľa svojho obrazu. A zasa ho prinavráti do nej, ale - ako je sám mocný - vyzbrojil ho silou. (Sir 17, 1-2)

Človek je stvorený na obraz Boží a podľa Božieho príkazu nemôže zabiť iného človeka. Piate Božie prikázanie hovorí jasne: „Nezabiješ!“ (Dt 5,17)

„Na počiatku stvoril Boh človeka a ponechal mu možnosť rozhodnúť sa. Dal mu svoje príkazy a ustanovenia. Položil pred teba vodu a oheň: čiaň rukou po tom, čo si vyvolíš. Pred človekom leží život a smrť, dobro a zlo: dostane to, čo sa mu ľúbi.“ (Sir 15, 14_15, 17-18)

„Hľa, dnes som predložil pred teba život i šťastie a smrť i nešťastie a prikazujem ti, aby si miloval Pána svojho Boha, kráčať po jeho cestách a zachovával jeho príkazy, ustanovenia a nariadenia. Potom budeš žiť a rozmnožíš sa – a Pán, tvoj Boh, ťa bude žehnať v krajine, do ktorej sa uberáš, aby si ju prevzal do vlastníctva.“

Za svedkov proti vám volám nebo i zem: Predložil som vám život i smrť, požehnanie i kliatbu! Vyvol si život, aby si zostal nažive ty aj tvoje potomstvo.“ (Dt 30, 15-16,19)

Státisícami zavraždených nevinných detí za celé desaťročia, privolali sme si na seba prekliatie, ktorého trpké ovocie teraz môžeme každodenne okusovať a zažívať. Toľkými vraždami nevinných sa priam zdémonizovala naša spoločnosť a zastrel sa nám zrak pre rozlišovanie dobra od zla. Dôsledkom čoho je aj vysoké percento rozpadu rodín, rozpadu manželstiev.

Zašli sme tak ďaleko, že sme toto zlo vraždy nevinného dieťaťa nazvali právom a pojali ho ako právo zákonné. Preto je teraz nevyhnutné toto uzákonené zlo odstrániť, lebo aj za to sa raz budeme zodpovedať nie len pred ľuďmi ale hlavne pred Bohom.

„Beda tým, čo vydávajú zlé zákony, a pisárom, čo píše nespravodlivo, aby utláčali na súde chudobných a páchali násilie na práve ponížených môjho ľudu; aby sa vdovy stali ich korisťou a aby olupovali sirotu.“

Čo urobíte v deň navštívenia, až sa z diaľky priblíži pohroma? Ku komu sa budete utiekať o pomoc a kde zanecháte svoju slávu?

Lebo sa skloníte medzi zajatcova padnete medzi zabitými.“ (Iz 10, 1-4)

„Beda tým, čo vravia zlému dobré a dobrému zlé, robia svetlo tmou a tmou svetlom, robia horké sladkým a sladké horkým!“ (Iz 5, 20)

JUDr. LUCIA ŽUŽOVÁ

Kandidátka

do Európskeho parlamentu

(ĽS Naše Slovensko)

Bohémski páni a opití Slováci

Dejiny Prešova s prekvapením

Čitateľ možno zaregistroval ešte reatívne novú, 200-stranovú knihu "História Prešova v obrázkoch", ktorú napísal, zostavil a v roku 2013 vydal v Dunajskej Strede historik a spisovateľ Attila Szekrényessy. Keďže ide o publikáciu realizovanú s finančnou podporou Úradu vlády SR - program Kultúra národnostných menšín, určite bude zaujímavé spoznať, na aký projekt vlastne vládne peniaze išli. Hneď na úvod treba povedať, že ide vskutku o cenný doklad písania Maďarov o Maďaroch a Slovákoch.

V úvodnom "Vyznaní" napísanom s pátosom 19. storočia cítiť nostalgiu a zatrpknutosť Maďara, ktorý sa nedokáže zbaviť trianonskej traumy, keďže ju nepovažuje za výsledok sebaurčenia národov, ale za prísny verdikt víťazných mocností nad mocnosťou porazenou, za akýsi trest uvalený na Maďarov. Trestom však boli vojnové reparácie, ktoré Maďarsko muselo platiť, nie vznik nástupníckych štátov s obyvateľstvom, ktoré už nedokázalo znášať národnostný útlak. Tak sme vo "Vyznaní" svedkami až beletristicky poňatého žiaľu nad stratou čohosi, čo autor považuje za dedičné maďarské vlastníctvo ("Tú túžbu po domove, ktorá je preto trpká-krásna a trýznivá, že je beznádejná." "...trpkosládke melódie mi nútil do ucha o niekdajších šťastných časoch.").

Nostalgia za monarchiou je u Rakúšanov a Maďarov pochopiteľná, horšie je, ak zatrpknutosť núti pisateľa k formuláciám, ktoré s dejepisom majú spoločný iba minulé čias. Budeme selektívni a z nedostatku miesta sa zameriame práve na tie. V pozn. 1 autor píše: "Treba poznamenať, že pramene vo všetkých prípadoch uvádzajú mesto iba pod názvom Eperjes, kým názov Prešov sa nikde neobjavuje." Toto "nikde" môžu komentovať historici a archivári, ja len pripomeniem, že autorove zdroje sú takmer bez výnimky maďarské. Nuž a od maďarského pisára z dávnych storočí ťažko možno očakávať, že použije v tom čase reálne existujúcu slovenskú podobu názvu mesta.

Na str. 8 sa dozvedáme: "Po založení mesta v 12. storočí prevládalo maďarské obyvateľstvo." Keďže prevládalo, nutne musela byť prítomná i menšina, v prednemeckom období jedine slovanská, resp. slovenská, ktorú sa autor (ktovie prečo) zdráha menovať. Hneď o dve strany ďalej si autor protirečí, keď píše: "Prvé stopy Slovanov sa objavujú okolo rokov 1510-20." To, že slovanské hradisko tu existovalo už v 8. storočí je z hľadiska histórie Prešova pre autora celkom irelevantné. Opomenutím takéhoto závažného faktu autor problematizuje akceptáciu svojho textu po stránke vedeckej vierohodnosti i v iných vyjadreniach. O tendenčnosti publikácie svedčí aj nenápadný podnadpis "11.-21. storočie", tj. "nič pred rokom 1000". Doložiteľné ranostredoveké slovanské dejiny oblasti sú pre autora zjavne nešťastnou okolnosťou, zle zapadajúcou do pseudohistorického konštruktú Prešova ako maďarského mesta.

V súvislosti so zákonom zrovnoprávňujúcim nemecký patriciát s ďalšími uhorskými národnosťami autor píše: "Napriek tomu v Prešove okrem Nemcov a Maďarov až do československého štátneho prevratu v rokoch 1918-20 v dôsledku hospodárskeho a kultúrneho zaostávania nedokázali Slovania naplniť možnosti, ktoré im zabezpečoval zákon." Autor už dôvody zaostávania Slovanov v krajine s privilegovaným postavením Maďarov a Nemcov nerieši. Podobne demagogické stanovisko ešte dnes zastávajú mnohí bohatí bieli Američania vo vzťahu k hospodársky a kultúrne zaostaloj Afroameričanom: "Všetci máme rovnakú startovaciu plochu."

"Mesto už od raného stredoveku bolo miestom, kde sa uskladoval a ďalej posielal tovar prichádzajúci tak z východu

ako aj zo západu," dozvedá sa čitateľ na str. 22. Raný stredovek je obdobie historikmi kladený približne medzi zánik Západorímskej ríše a obdobie okolo roku 1000, tj. pred "oficiálne" maďarské založenie Prešova vo vrcholnostredovekom období. Hovori tu autorpredsa len o slovanských, predmaďarských dejinách Prešova alebo jeho poňatie raného stredoveku je neštandardné?

K Slovákom sa u Szekrényessyho dostávame začiatkom 18. storočia, kedy sa "vyludnená župa i mesto znovu zaľudňovali prostredníctvom cez hranice krajiny prenikajúcich Slovanov (str. 28)." V autorovom ponímaní autochtónni Slováci či Slovania, zdá sa, na Šariši neexistovali. Pokiaľ existovali, nerieši vnucujúcu sa otázku, kam sa vlastne za tie storočia podeli. Ako jediná možnosť nárastu slovenského (slovanského) obyvateľstva vidí jeho prílev "spoza hraníc". Autor nás informuje o tom, aké nejasné a podivné predstavy o Slovákoch mali ešte na prelome 19. a 20. storočia vtedajší maďarskí páni a keďže ich neuvádza na pravú mieru, tieto archaické predstavy "chráni" pre budúce generácie. Istý János Gömöry takto zhodnotil národnostný profil šarišských Slovákov: "Tento ľud je zmiešaninou viacerých národov - Maďarov, Poliakov, Nemcov, Ukrajincov" (str. 30). V tomto ponímaní ide teda o jediný národ v Európe, ktorý vznikol fúziou niekoľkých iných národov. Autor na inom mieste (str. 32) zase píše, že slovenské etnikum sa vyvinulo z troch slovanských národov. Slovenské etnikum sa akoby muselo vyvíjať z niečoho iného, cudzieho. Je to predsa jediná možnosť, ako mu uprieť svojbytnosť a teda spochybniť jeho nároky na sebaurčenie.

Szekrényessy člení dejiny Prešova na obdobia úpadku a rozkvetu (viď názvy kapitol) jedine podľa toho, ako sa darí maďarskému živlu (čím sa mimochodom jeho dedikácia publikácie "slovenskej a maďarskej mládeži" v značnej miere problematizuje). Tak je napr. 17. storočie rozdelené medzi dve obdobia, kde medzníkom medzi dobou rozkvetu a úpadku je rok 1671. Autor teda k rozkvetu radí aj strastiplné desaťročia ranějších protihabsburských povstaní, dôležité je jedine to, že maďarstvo početne prekvitá. Medzivojnové obdobie je z pohľadu autora zákonite obdobím "úpadku a stagnácie". Za úpadkovú kupodivu považuje aj nespornú hospodársku i kultúrnu konjunktúru z čias biedermeieru - mesto toho obdobia bolo pre autora príliš nemecké, takže nový rozkvet začína jedine s rakúsko-uhorským vyrovnaním v roku 1867.

V súvislosti s Evanjelickým kolégiom autor spomína Pála Országha (Hivezdoslava) ako Maďara. Aj keď zároveň pripomína Sándora Petőfiho, jeho nemaďarský pôvod neuvádza, aj keby to bolo v danom kontexte nanajvýš vhodné. Rovnako sa nezapodieva dôvodom, prečo začal maďarský pán Pál Országh písať po slovensky. O tom, že materinským jazykom rodiny Országh bola maďarčina, autor nepochybuje, "je to zjavné z priezviska". Ktovie, či je autor oboznámený s výskumami iných maďarských historikov (József Demmel), podľa ktorých väčšina šľachty severozápadných stolíc dnešného Slovenska bola slovenská.

Autor sa v texte dotýka i vystá-hovalectva Slovákov (str. 52): "Spokojný sedliak obrába svoje pole (...). Nespokojný sedliak sa vystaňoval do Ameriky." Takáto formulácia pôsobí bezmála dojmom, že Slovák sa vystaňoval, lebo nevedel, čo od dobroty. Autor sa neponáhľa objasniť dôvody Slovákov nespokojnosti a už vôbec nepriznáva, že oficiálne uhorské miesta vystá-hovalectvo Slovákov podporovali kvôli neželanej populačnej explózii nemaďarského obyvateľstva v Uhorsku, ohrozujúcej

"budúcnosť maďarstva", ktorou sa v tom čase zaoberala dokonca i krásna literatúra (Gyula Krúdy).

O tom, čo všetko sa dá položiť na papier ešte po roku 2010, čitateľ žasne na str. 30 a 58. "Slovenská inteligencia (...) bez akéhokoľvek politického nátlaku sa pomáďarčovala, aby sa mohla začleniť do maďarskej strednej triedy." Autor za pomáďarčovaním Slovákov nevidí mašinériu mocenskej štruktúry vládnucej vrstvy, ale prvok radostnej spontánnosti. Najpálčivejší problém prepredratového Uhorska, totiž agresívne potláčanie nemaďarských národných prejavov, pri ktorom došlo i k zabíjaniu nevinných ľudí, autor obracia naruby a mení na neúčtivú frašku. Násilnú maďarizáciu z prelomu 19. a 20. storočia považuje za "spontánnu" (str. 58), čo je vrcholom demagogie. Tu musím siahnuť po tzv. orálnej histórii. Moja stará matka (1900-1984) spomínala, že ak v škole niekto zo žiakov prehovoril po slovensky hoci aj mimo triedy a bol prezradený, maďarský učiteľ ho "spontánne" zbíl takým spôsobom, pri ktorom žiakovi tiekla krv.

Predtrianonské maďarstvo bolo krátkozraké spoločenstvo, ktoré najprv uprelo Slovákom vzdelávanie vo vlastnom jazyku (uzavrelo už existujúce školy) a potom sa divilo jeho biede a nekultivovanosti. Opoľhovanie maďarských pánov Slovákmí autor ochotne dokladuje so zdrojopisnou precíznosťou (str. 50, pozn. 86).

Čo treba na publikácii oceniť predovšetkým, je bohatá obrazová časť (asi sto strán), ktorá podáva cenné informácie o podobe mnohých fasád pred veľkým požiarom alebo o vnútornom zariadení domov. Tiež sa napr. dozvedáme, že vzácnu neogotickú baštu nechal postaviť lekár Ágost Csátáry a že nemohla byť postavená po roku 1860, keďže v 1860-tych rokoch už stála (teda ak môžeme veriť datovaniu publikovaného obrázku). Na druhej strane autor uvádza, že baštu dali v roku 1960 zbúrať. Szekrényessy zrejme neabsolvoval prechádzky po Prešove poctivo, v opačnom prípade by sa takýchto chýb bol vyvaroval.

Ako historik umenia sa dotknem aj istých autorových vyjadrení, ktoré nutne potrebujú korekciu. Na str. 16 píše, že gotický maliar Peter vyhotovil "šťasti aj prešovských občanov zvečňujúci" cyklus kridlového oltára. Toto vyjadrenie je naivné a nekompetentné (autor o grafických predlohách v gotickej maľbe jakživ nepočul), nehovoriac o nesprávnom datovaní do roku 1490. Mylná je aj informácia, že sochy Vojtecha a Mikuláša zhotovil akýsi Ján Košícký (Kassai János). Veľkého maliara Csontváryho zo Sabinova spomína autor ako synonymum hrdeho maďarstva. Csontváry, vlastným menom Kostka, bol asi taký Maďar ako Ján Jesenius alebo Matej Bel. Mikuláš Jordán je podľa Szekrényessyho maďarským maliarom, čo by dokázali patrične okomentovať bývalí pracovníci Šarišskej galérie. Autor evidentne patrí k tým, ktorí za univerzálneho dediča všetkého uhorského považujú Maďarov a Maďarsko.

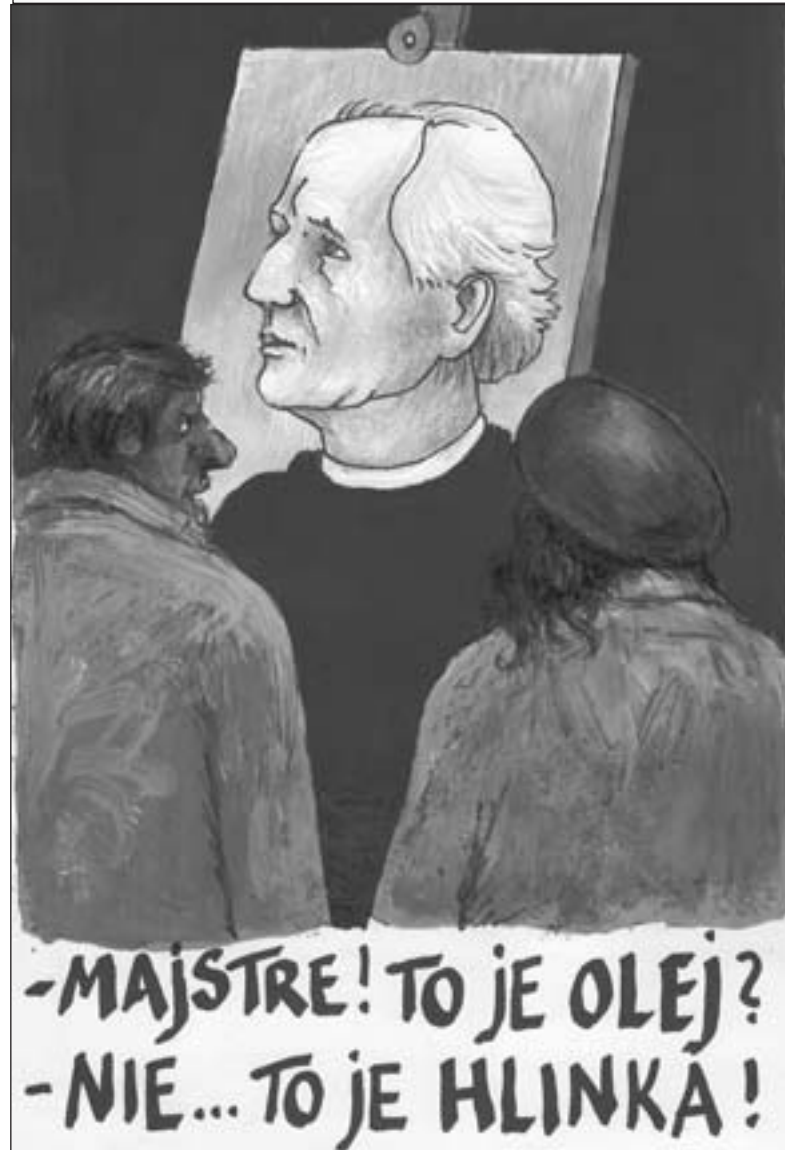
O tom, že obratnou kombináciou fotografií môže dôjsť k "čaru nechceného" svedčia fotografie zo strán 52-55. Na jednej strane nájdeme obrázok z legendou "Bohémski páni" (rozumej: maďarskí), po otočení listu sa objaví obrázok "Opití prešovskí Slováci". O tendenčnosti publikácie nesvedčí len výber fotografií, ale tiež ich usporiadanie.

Publikácia je spracovaná čisto maďarskou optikou, čo v názve knihy nie je zohľadnené, resp. dejiny Prešova sú stotožnené s dejinami prešovského maďarstva. A to je jediný cieľ, ktorý autor touto publikáciou sledoval.

JOZEF RIDILLA

Zo skicára Andreja Mišanka

DVE PUBLIKÁCIE K 80. VÝROČIU VZNIKU PRVEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Poézia 14. marca

(Verše k zrodu slovenskej štátnosti).

Zostavil Martin Lacko. Bytča: Slovenský
dejepisný spolok, 2019, 186 strán.

Zbierka prináša viac ako sto básní
venovaných ako slovenskej autonómii (6.
10. 1938), no najmä 14. marcu 1939, či už
z pera domácich (1939 – 1945) alebo ex-
ilových autorov (1945 – 1989).

Dr. Jozef Tiso v pamäti národa. Zborník
z konferencie v Rajci 12. 10. 2017.

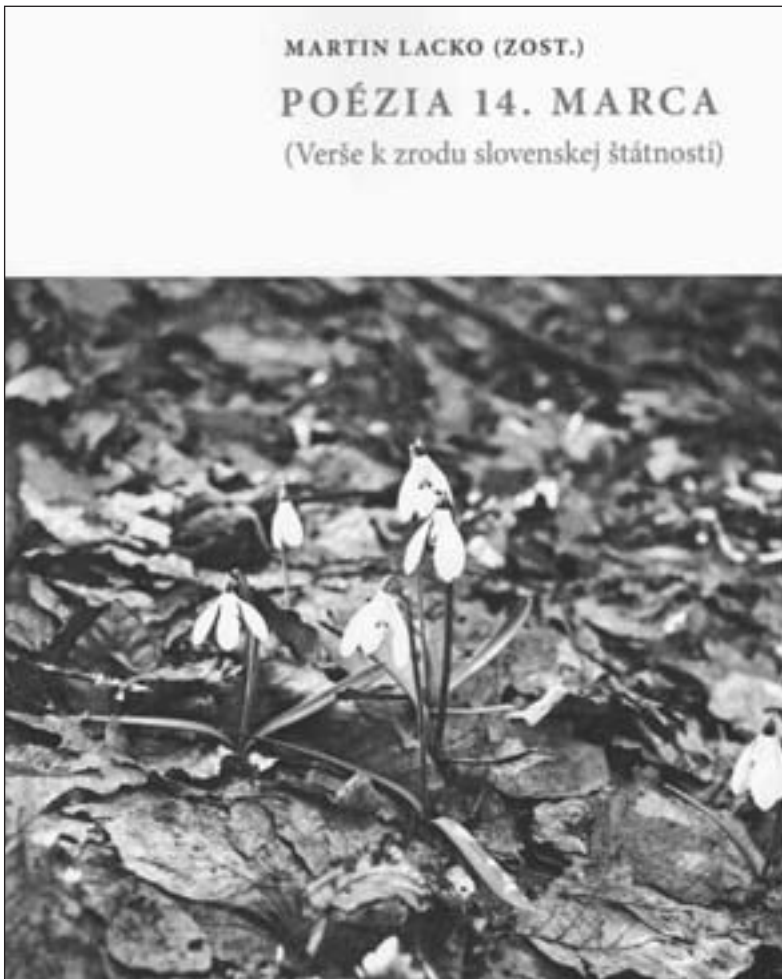
Zostavil Martin Lacko.

Partizánske: O. z. Múzeum ozbrojených
zložiek 1939–1945, 2019, 180 s.

Publikácia obsahuje príspevky z kon-
ferencie k 130. výročiu narodenia
a 70. výročiu úmrtia prvého slovenského
prezidenta. Autori mapujú tzv. druhý život
J. Tisu – teda otázku, ako jeho meno žilo
v slovenskom exile (1945 – 1989), v za-
hraničí, u politic-kých väzňov po roku
1945, ale tiež, ako sa odrážalo v hmotných
pamiatkach a vo verejnom priestore.

Publikácie si možno zakúpiť v pre-
dajni Svojet' (Liga Pasáž, Grössligova
ulica) v Bratislave alebo objednať
mailom:

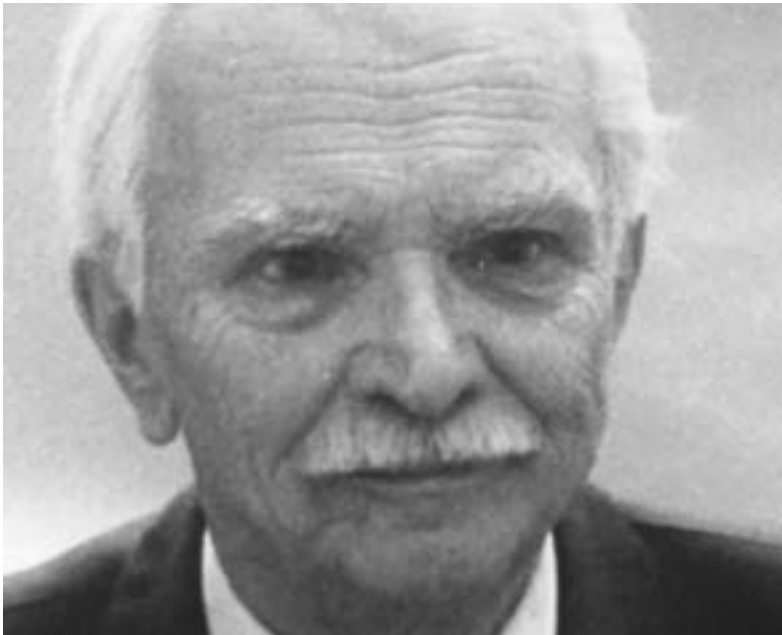
kniha.svojet@gmail.com
prípadne u vydavateľa
ozoz1939.1945@gmail.com

Storočnica významného kultúrneho pracovníka:

Jozef Telgársky

1919 - 2019

kníhnice. V tejto súvislosti sa žiada
pripomenúť, že nový zákon o Matici slo-
venskej z r. 1953 menil jej postavenie,
poslanie a úlohy: v niektorých smeroch
rušil alebo obmedzoval jej činnosť a ťa-
žiskovo ju prenášal do oblasti knihov-
níctva. Po novom bola Matica slovenská
kodifikovaná za slovenskú národnú
knihnicu. Z tejto funkcie vyplývali pre ňu
nové úlohy, ktoré boli dislokované na vi-
aceré pracoviská, no významnou mierou
sa dotýkali aj samotnej knižnice v užšom
zmysle – budovania, spracúvania, sprís-
tupňovania a výskumu jej fondu. V tých-
to kontextoch J. Telgársky ako vedúci
kníhnice venoval osobitnú pozornosť
nadobúdaniu domácej a zahraničnej liter-
atúry, ktorá sa z rozličných aspektov (au-
torského, jazykového, obsahového,
výrobného) vzťahovala k Slovensku
a Slovákom – slovacikálnej literatúry (slo-
vacík). Ďalšou dôležitou úlohou bolo cie-
lené a systema-tické nadobúdanie starých
tlačí, slovacikálnych i iných.

Perspektívne pôsobenie J. Tel-
gárskeho na poste vedúceho Národnej
kníhnice v Matici slovenskej bolo pre-
rušené začiatkom roku 1959. Ako člen au-
torského kolektívu pripravovaného
Príručného encyklopedického slovníka
bol spolu s ostatnými obvinený z protištát-
nej činnosti a odsúdený. V nasledujúcom
roku bol síce amnestovaný, no musel
odísť „do výroby“. Nasledujúcich deväť
rokov pracoval v stavebníctve, sprvu v Ži-
line a neskôr v Košiciach.

V januári 1969 sa po úplnej rehabilit-
itácii vrátil do Maticy slovenskej. Mohol
opäť zaujať svoje pôvodné miesto
vedúceho Národnej knižnice. O niekoľko
rokov, r. 1975 ho však musel uvoľniť:
do tejto funkcie bol dosadený norma-
lizačný pracovník. J. Telgársky bol za-
radený v rámci knižnice ako
vedeckovýskumný pracovník a stal sa
vedúcim novozriadeného úseku starých
tlačí. Na tomto poste pôsobil až do ukon-
čenia činnosti a odchodu z Ma-

tice slovenskej v r. 1981.

Už v čase, keď bol vedúcim Národnej
kníhnice, predmetom jeho osobitného zá-
ujmu bola problematika výskumu a sprac-
ovania dejín knižnej kultúry. Naplno sa
jej venoval ako vedúci úseku starých tlačí.
Spolu s iniciovaním a podporou výskum-
ných aktivít usiloval sa vytvárať plat-
formu na prezentáciu ich výsledkov.
V chronologickej postupnosti prvým
takýmto počínom bolo založenie perio-
dického zborníka Kniha, s podnázvom
zborník pre problémy a dejiny knižnej
kultúry na Slovensku. Sám J. Telgársky
bol zostavovateľom jeho prvých ôsmich
ročníkov; prvý ročník (Kniha '74) vyšiel
r. 1976 a ako jeden z mála periodických
zborníkov z oblasti knihovníctva a dejín
knižnej kultúry vychádza až do sú-
časnosti. – Významný priestor na prezen-
táciu výsledkov výskumov poskytovali
odborné semináre, usporadúvané pravidel-
ne od r. 1977 (pri výročných knižných
v Bardejove, Trnave, Banskej Bystrici,
Košiciach a historických knižníc v Kež-
marku, Dolnom Kubíne), a zborníky,
ktoré sa z nich vydávali. Rozličným for-
mami sa na nich podieľala aj Komisia
pre historické knižničné fondy, zriadená r.
1975 na pôde Zväzu slovenských kni-
hovníkov a informatikov; J. Telgársky bol
jej prvým a dlhoročným predsedom.

V užších kontextoch išlo mu o vzá-
jomné prepojenie, resp. zjednotenie izolo-
vaných výskumných aktivít a programov
a o vytvorenie jednotného národného
výskumného programu. Takto bol pod je-
ho gesciou a za jeho osobnej účasti vypra-
covaný komplexný program Dejiny
knižnej kultúry na Slovensku, ktorý bol
r. 1977 schválený a zaradený do plánu
výskumu rezortu ministerstva kultúry.
Program zahŕňoval tematické okruhy:
teória a dejiny knižnej kultúry; dejiny
vydavateľskej činnosti, tlačiarň, kníhku-
peckej činnosti; dejiny knižnic; spracova-
nie starých a vzácnych tlačí vytlačených
a (alebo) zachovaných na území Sloven-
ska. Do jeho realizácie sa zapojili viaceré
kníhnice a inštitúcie. Už na prelome 70.
a 80. rokov bolo ukončených osem
čiastkových úloh, zameraných zväčša na
dejiny tlačiarň. – Po odchode J. Tel-
gárskeho z Maticy slovenskej výskumná
úloha Dejiny knižnej kultúry na Sloven-
sku prešla viacerými zmenami.

Na výskume a spracúvaní dejín

knižnej kultúry sa podieľal vlastnou
bádateľskou, bibliografickou a koncep-
čnou prácou. Je spoluautorom Katalógu
tlačí 16. storočia v Čaplovičovej knižnici
v Dolnom Kubíne (1981), dokončil
a na vydanie pripravil 2. diel práce Jána
Čaploviča Bibliografia tlačí vydaných
na Slovensku do roku 1700 (1984), sprac-
oval Katalóg slovacikálnych kníh v kniž-
nici Maticy slovenskej do roku 1918:
prírastky za roky 1970 – 1980 (1984).
Z novšieho obdobia spracoval Bibli-
ografický súpis publikácií vydavateľstva
Osveta (2 zv., 1973 – 1980).

Po odchode do dôchodku (1981) sa J.
Telgársky s rodinou presťahoval do Bra-
tislavy a r. 1984 sa stal pracovníkom Uni-
verzitetnej knižnice v Bratislave. V knižnici
pracoval plných 10 rokov. Venoval sa
výskumu bratislavských tlačí, bol spolu-
autorom výstavy Posonii typis (1991)
a katalógu k výstave, vybrané tlače pred-
stavil v publikácii Typographia Bratisla-
vensis 1477 – 1918 (1992). Počas
študijného pobytu v Ríme (1992) zisťoval
výskyt slovacikálnych tlačí vo Vatikánskej
a ďalších rímskych knižniciach. Jeho
hlavným dielom z tohto obdobia je osem-
zväzkový Katalóg slovacikálnych tlačí
Univerzitetnej knižnice v Bratislave do roku
1918 (vyd. 1999 – 2003, spoluautorka
Z. Banská). – Pri príležitosti 75 – ročného
jubilea J. Telgárskeho (1994) konal sa
v Univerzitetnej knižnici celoslovenský
seminár Bibliografia a historiografia,
na seminári bola otvorená jubilejná výs-
tava o jeho živote a diele a o niekoľko dní
sa konala beseda s jubilantom. Boli to už
v podstate rozlúčkové podujatia, keďže J.
Telgársky zakrátko svoje pôsobenie v Uni-
verzitetnej knižnici ukončil. Naďalej pôso-
bil ako predseda Senior-klubu Spolku
slovenských knihovníkov.

PhDr. Jozef Telgársky zomrel v Bra-
tislave 10. septembra 1998. Jeho telesné
pozostatky boli dňa 29. marca 1999
uložené na Národnom cintoríne v Martine.
Pri tejto príležitosti sa v historickej bu-
dove Maticy slovenskej konalo spo-
mienkové stretnutie, na ktorom bolo
súborne predstavené jeho životné dielo.
Príspevky zo stretnutia boli publikované
v zborníku Kniha '97 - '98. Pri príležitosti
tohtoročného jubilea si s úctou a vďakou
pripomíname toto dielo a jeho tvorca.

KAMILA FIRČÁKOVÁ

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka –
Cena jedného čísla je 1.60 € – Časopis vychádza každé dva týždne,
s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel –
Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s.
Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu:
ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská
pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické
predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 –
Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky
neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí
zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk –
Internetová stránka a archív časopisu: www.kultura-fb.sk –
ISSN 1335-3470 (tlačené vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Vývoj európskej medzinárodnej politiky a mocenského usporiadania Starého kontinentu priamo poznačila expanzia porevolučného Francúzska, ktorá sa v dejinách zvykne označovať pojmom napoleonské vojny, či z hľadiska tradičných európskych monarchií ako vojny protinapoleonské. Aj keď priame vojenské udalosti a operácie, spojené s týmito vojnami, sa Slovenska priamo nedotkli, život jeho obyvateľov poznačili predovšetkým prechody vojsk a s nimi súvisiace sprievodné javy pri strategických presunoch, vedených druhou a tretou protinapoleonskou (protifrancúzskou) koalíciou, na ktorých čele stála práve habsburská monarchia.

Priamym impulzom k utvoreniu druhej protifrancúzskej koalície sa stali Napoleonove výboje a víťazstvá v Neapolsku a na Malte, upevnenie pozícií Francúzska vo Švajčiarsku a Holandsku a jeho dobyvačno-expanzívna výprava do Egypta. Hoci členmi druhej protinapoleonskej koalície sa popri Rakúsku a Rusku stali aj Turecko, Anglicko a Neapolsko, reálne tvorili koaličné vojsko iba armády prvých dvoch koaličných spojencov – Rakúska a Ruska. Tieto armády sa stretli v poslednom roku osemnásteho storočia s napoleonskou armádou v severnom Taliansku a v dvoch rozhodujúcich bitkách pri Carsane a na Trebii ju porazili. Bábkové republiky vytvorené Napoleonom na tomto území sa rozpadli a k moci sa vrátili Napoleonom vyhnané kniežatá. Svoj vojenský triumf nad Napoleonom zavŕšili 15. augusta 1799 ruské vojská víťazstvom nad francúzskymi oddielmi v bitke pri Noví, kde padol i veliteľ francúzskych vojsk generál Barthélemy Joubert, ktorého nahradil generál Jean Moreau. Za hlavného veliteľa spojenej koaličnej armády bol na žiadosť rakúskeho cisára a návrh Anglicka menovaný mimoriadne nadaný ruský vojenský stratég a od roku 1799 štvrtý ruský generalissimus Alexander Vasilievič Suvorov. Zo štyroch kolón, na ktoré bol rozdelený ruský expedičný zbor cára Pavla I., prechádzala od decembra 1798 územím Slovenska iba druhá kolóna pod velením generála G. L. Rehbindera. Prvá, tretia a štvrtá ruská vojenská kolóna si zvolili za teritórium presunu západnejšie územia Sliezska, Moravy a Čiech. Ruské vojská druhej kolóny sa nevyhli ani mestu Košice, ktorého mestská rada bola na pokyn rakúskej vlády vyzvaná Kráľovskou miestodržiteľskou radou, aby plnila a rešpektovala smernice a nariadenia kráľovského komisára, povereného riešiť všetky problémy a komplikácie, spojené s hmotným zabezpečením a ubytovaním ruských vojenských formácií, prechádzajúcimi uhorským územím. Popri ubezpečení o garanciách úhrad týchto nákladov z fondov kráľovskej pokladnice bolo predstaveným Košíc oznámené, že vzhľadom na komplikovanú ekonomickú situáciu štátu musí mesto zo svojho rozpočtu a zásob zabezpečiť čo najkomfortnejšie podmienky ubytovania spojeneckej ruskej armády. Tento príkaz sa však netýkal iba Košíc, ale vzhľadom na zúfalý stav zásob v kráľovských skladoch všetkých miest v Uhorsku, ktorými prechádzali a kde boli ubytovaní vojaci ruských expedičných zborov. Uvedené náklady, spojené predovšetkým so zabezpečením ich stravovania, si tieto mestá mali právo odrátať z predpísanej vojnovej dane.

Podľa detailnejších pokynov kráľovského komisára Pála Almássyho, ktoré boli vydané 2. mája 1799, mali Košice zabezpečiť ubytovanie ruských vojakov v samostatnom osobitne k tomuto účelu postavenom tábore. V jeho bezprostrednom susedstve malo zároveň objednať 35 domov, v ktorých by boli ubytovaní štábní a vyšší dôstojníci. V týchto priestoroch mali byť zároveň dislokované vojenské lazarety, sklady a kancelárie proviantnej služby, ktoré mali zabezpečiť a distribuovať potravinové a mäsové prídely i dodávky tabaku a liehových nápojov. Zároveň mali byť pre jazdu a vozatáctvo zaistené dodávky sena, slamy a kŕmneho ovsu.

S prípravami začala košická mestská rada presne podľa príkazov a inštrukcií a v južných okrajových častiach Košíc bol postavený tábor pre mužstvo a poddôstojníkov. Vyšší dôstojníci a generáli mali byť ubytovaní v domoch košických mešťanov. V bezprostrednej blízkosti vojenského tábora postavilo mesto drevené baraky, v ktorých boli umiestnené stánky na výdaj potravín, mäsa, tabaku a rozličných remeselných výrobkov. Podľa dobových záznamov o prídeľoch pre hostujúcu ruskú armádu jej bolo poskytnutých počas jej pobytu na území mesta Košice 5 500 funtov (2 240 kg) mäsa a 2 750 holieb (2 310 litrov) pálenky. Do týchto výkazov sa však nedostali dary košických mešťanov pre dôstojnícky zbor. Napriek obavám, ktoré so sebou logicky prinášal pobyt armády v takomto veľkom počte, košická mestská rada i samotní obyvatelia mesta museli konštatovať, že tieto obavy boli v tomto prípade absolútne neopodstatnené. Ruské vojsko sa v Košiciach prezentovalo v najlepšíom svetle, vysokou mierou disciplinovanosti a vzorného správania.

Počet ruských vojakov, prechádzajúcich cez Košice bol na tú dobu naozaj impozantný. Druhá kolóna vedená generálom G. L. Rehinderom, rozdelená do ešalónov pochodujúcich za sebou v dvojdných

intervalov, sa skladala z 10 713 vojakov, ktorým velilo 300 dôstojníkov a sedem generálov. Väčšina z nich prichádzala počas jedenástich dní do Košíc pochodovou líniou cez Bardejov a Prešov. Posledný ešalón druhej ruskej pochodovej kolóny opustil Košice dňa 19. mája 1799, aby pokračoval vo svojom postupe cez Hidasnémeti ďalej vnútrouhorským územím. Po jej odchode sa nám zachoval ďalší z dôkazov mimoriadne pozitívneho prijatia ruských vojakov v Košiciach. Je ním reakcia košickej mestskej rady, ktorá na výzvu Kráľovskej miestodržiteľskej rady, aby predložila výúčtovanie výdavkov spojených s pobytom ruskej armády, odpovedala, že všetky tieto mimoriadne finančno-materiálne náklady uhradí zo svojich zdrojov a označila tieto hmotné a peňažné náklady za dar spojeneckému vojsku a to aj napriek ich pomerne značnej výške, ktorá predstavovala viac ako 1 500 rýnskych zlatých. V porovnaní s ostatnými českými a slovenskými mestami sa Košice v tomto prípade zachovali mimoriadne ústretovo a priateľsky a jeho predstavitelia otvorene deklarovali, že „vedení horlivosťou a vlasteneckou láskou, ako aj v snahe podľa všetkých možností podporiť kráľovské inštalácie, s radosťou sa zriekame všetkých našich pohľadávok a týmto listom všetko,

Ruské vojská na východnom Slovensku 1799 – 1806

čo sme ruským vojakom poskytli, prehlasujeme za darované“.

Mimoriadne pozitívne prijatie ruských vojsk na východnom Slovensku si malo dva základné determinanty. Prvým bola všeobecná patriotická nálada a ochota obyvateľstva štátov druhej protifrancúzskej koalície všemožne napomáhať obrane vlasti podporovaním domácich i spriatelenej koaličnej vojsk. Druhým nezanedbateľným faktorom boli sympatie slovanského obyvateľstva obývajúceho územia tranzitu ruskej armády.

Napriek Suvorovovmu víťazstvu nad francúzskou presilou sa dosiahnuté vojenské úspechy nepodarilo druhej protifrancúzskej koalícii patrične a do dôsledku využiť vo svoj prospech. Viedeň sa napriek momentálnej prevahe vydala do slepej uličky bilaterálnej rakúsko-francúzskej diplomacie, s cieľom spriatelieť si napoleonské Francúzsko a to i za cenu dočasného spretŕhania spojeneckých vzťahov s ruským koaličným partnerom. Tieto nezhody a rakúska zrada koaličných záväzkov mali za následok postupný rozpad druhej protifrancúzskej koalície a stiahnutie ruského vojenského expedičného zboru zo severotalianskeho bojiska.

Ústup ruských oddielov sa uskutočnil na prelome rokov 1799 – 1800 v prevažnej miere cez územia Moravy, Sliezska a Čiech a iba menšie formácie prešli Turcom a Spišom, cez Turčiansky Sv. Martin, Levoču, Prešov a Nižný Komárnik na územie západnej Ukrajiny. Košicami prechádzali pri tomto ústupe iba oneskorené zaistovacie oddiely delostrelcov a evakuované poľné lazarety s personálom, ktorých počet dosiahol 1 700 vojakov a 96 dôstojníkov.

Východné Slovensko druhý prechod ruskej cárskej armády na prelome rokov 1805 – 1806, keď sa porazená vracala bitky pri moravskom Slavkove, kde sa 2. decembra 1805 odohrala legendárna bitka, vzletne francúzskou propagandou nazvaná aj bitkou troch cisárov (La bataille des Trois Empereurs). Vojenská francúzskeho cisára Napoleona sa v nej stretli so spojenými armádami rakúskeho cisára Františka I. a ruského cára Alexandra I., vedúcich osobností tretej protinapoleonskej koalície. Slavkovská katastrofa spôsobila úplný rozpad a dezorganizáciu koaličnej armády a jej titulárny veliteľ, žiak veľkého Suvorova, generál Michail Illarionovič Kutuzov mal už len jedinú poslednú kľúčovú úlohu. Zorganizovať koordinovaný ústup ruských jednotiek do vlasti.

Ani ruský cár a ani rakúsky cisár nerespektovali skutočnú kompetentnú vojenskú autoritu generála Kutuzova a jeho návrhy a rady, ktoré smerovali k výhodnejšej taktike manévrovania a rozdelenia bitky na menšie strategicky efektívnejšie operácie, na rozdiel od priameho útoku, pri ktorom boli šance na víťazstvo spojeneckých rakúsko-ruských vojsk omnoho menšie. Toto nezodpovedné správanie oboch panovníkov, ich egoizmus a falošné presvedčenie o vlastnom vojvodcovskom talente a o vopred „zaručenom“ víťazstve spôsobili tragicky vysoké straty protinapoleonskej koalície, ktoré sa odhadovali na 27 000 – 35 000 padlých, ranených a zajatých vojakov a dôstojníkov. Tento masaker, spôsobený absolútnym vojenským diletantizmom, ukázal zjavný nepomer strát na oboch stranách. Ľudské straty napoleonskej armády dosiahli podľa oficiálnych

francúzskych zdrojov iba 8 000 padlých a ranených a 760 zajatých, čo predstavovalo iba 12% jej celkového stavu, hoci podľa neskorších dôverných správ ruského vyslanca v Berlíne z 18. decembra 1805 prišla francúzska armáda v bitke pri Slavkove o najmenej 12 000 mužov. Rakúska armáda prišla pri Slavkove o 39% svojich vojakov a dôstojníkov. Kutuzovove hlásenia o stratách, vypracované bezprostredne po slavkovskej katastrofe uvádzali 21 000 padlých, ranených a zajatých ruských vojakov a dôstojníkov. Správa je z hľadiska celkového reálneho počtu spochybniteľná, pretože v čase jej vypracovania, teda iba niekoľko dní po bitke, nebola ukončená koncentrácia a preskupenie ruských jednotiek a určiťmu počtu zajatých ruských vojakov sa podarilo v ďalších dňoch utiecť z francúzskeho zajatia a väčšina z nich sa postupne znovu pridávala k svojim kmeňovým jednotkám. No objavili sa i prípady, že ruskí vojaci zostali na Morave a Slovensku a dokonca si tu našli svoje budúce manželky. Za všetky iba jeden príklad zo sobášnej matriky obce Stožce, podľa ktorej sa bývalý ruský vojak Leontij Ivanovič Voroncov oženil dňa 26. júla 1806 s miestnou obyvateľkou Máriou Holubovou.

Chaos, ktorý vypukol v poslednej fáze bitky

pripravil koaličné armády o veľké množstvo vojnového materiálu. Vojnová korisť bola skutočne ohromujúca. Po bitke pri Slavkove ukoristili Francúzi viac ako 2 000 diel rôznych kalibrov a vyše 100 000 pušiek rôznej proveniencie. Okrem toho tiahli z Moravy do Francúzska desiatky vozov naplnených zlatými a striebornými predmetmi, narabovanýmizo šľachtických zámokých i cirkevných pokladníc. Nie všetky cennosti však skončili ako majetok impéria a veľké množstvo cenných predmetov sa stalo súkromnými „spomienkovými“ predmetmi francúzskych vojakov a dôstojníkov na ich slavkovské víťazstvo.

Spojenecké vojská začali ustupovať zo slavkovského bojiska už 2. decembra 1805. Cár Alexander I. sa podľa viacerých svedectiev súčasníkov choval zbabelo, na panovníka nedôstojne a trvalo mu istý čas aby pochopil, že jeho prvoradou úlohou je boj o vlastné prežitie. Po prvom francúzskom delostreleckom útoku kartáčovými strelami sa cárova suita rozprchlá a namiesto obrany panovníka vlastnými telami, v snahe zachrániť si holé životy, v panike utekali z bojiska. S cárom ostalo iba niekoľko najvernejších, medzi ktorými boli dvaja kozáci z osobnej stráže, cárov osobný koniar, jeho vozatáj a cárov osobný lekár Villier. Podľa memoárov generála Karla Wilhelma Feodoroviča von Tolla, ktorý stretol cára bezprostredne po bitke, ten sedel pod stromom, zakrýval si tvár vreckovkou a plakal. Dôstojníci, ktorí ho sprevádzali, nezakrývali svoje rozpaky a generál sa po osmelení priblížil k cárovi a snažil sa ho po utíšení jeho plaču prinavrátiť opäť do reality. Cár vstal, mľčky ho objal, nasadol na koňa a so sprievodom sa uchýlil do neďalekej obce Hodějice, kde sa podľa

pamätníkov stretol s rakúskym cisárom Františkom I. a generálom Kutuzovom. Z obavy pred prenasledovaním francúzskou jazdou pokračovali potom všetci celú noc v úteku do obce Čejč, no z dôvodu výrazného zhoršenia počasia sa sprievod zastavil v obci Uhřetice, kde mal už zriadené provizórne ubytovanie rakúsky cisár. Ruskému cárovi a jeho sprievodu bolo oznámené, že nemajú pre už pre nich vhodné ubytovanie a tak bol cár nútený prespať v jednoduchej sedliackej izbe na snopoch slamy. Cár Alexander I. z celkového vyčerpania, spojeného s následkami dlhšieho vystavenia nepriaznivému počasiu i nedostatočného odevu ochorel a osobný lekár mu predpísal varené víno, no v celej dedine sa cárovmu sprievodu nepodarilo kúpiť ani kvapku. Rakúsky dvorný maršal Joseph Lambertina ich prosbu odpovedal, že z cisárskych zásob nemôže víno vydať bez osobného cisárovho súhlasu a cisára nemôže vyrušovať, pretože odpočíva. Jeden z ruských generálov to cynicky komentoval ako dokonalý dôkaz rakúskeho „priateľstva“. Cárovi ponúkli zvyšky svojho vína kozáci jeho osobnej stráže, ktoré ich zliali, prevarili a ponúkli svojmu imperátorovi. Pri ústupe prišiel cár o svoj koč aj o celú osobnú batožinu a nemal ani najnutnejšie teplé oblečenie. Miestne legendy ešte dlho spomínali istého Žida z moravského Archlebova, ktorý predal cárovi kazajku zo zajačej kože a tak ho mal zachrániť pred zamrznutím.

Zvyšky cárskej armády zvolili pre svoj urýchlený ústup trasu, vedúcu juhozápadným a južným Slovenskom a územím východného Slovenska prechádzala iba jej takmer desaťtisícová druhá pochodová kolóna, v ktorej bol aj generál M. I. Kutuzov. Táto druhá ústupová ruská kolóna bola časťou 31 tisícového armádneho zboru, rozdeleného do piatich početne zhruba rovnakých pochodových ešalónov.

Na pobyt ruských vojsk v Abovskej župe dohliadali dvaja osobitní komisári (I. Lántzy a Z. Tóth), ktorí boli na ich uvítanie vyslaní do Aggteleku už 26. decembra 1805. Ruské vojská prechádzali obcami Čeečejovce, Mokrance, Poľov, Myslava, Košická Nová Ves, Barca a Haniska. Samotný Kutuzov prišiel do Košíc 31. decembra 1805. Jeho sprievod bol tvorený okrem dvestočlenného kozáckeho oddielu aj štábní dôstojníci, medzi ktorými boli štyria generáli. Po slávnostnom privítaní a pohostení, v rézii košickej mestskej rady, bol generál Kutuzov a vyšší štábní dôstojníci ubytovaní v domoch košických mešťanov. Na Nový rok 1806 bol v košickej mestskej redute usporiadaný slávnostný ples na počesť ruských vojenských hostí. O mimoriadne pohostinnej atmosfére v Košiciach svedčí aj dĺžka pobytu Kutuzova v Košiciach, ktorý tu zotrval až do 4. januára 1806. Ďalším svedectvom je jeho ďakovný list, ktorý adresoval košickej mestskej rade a ktorý je datovaný predposledným dňom pobytu v tomto meste. Tento cenný dokument, plný vďaky ruského vojvodu, je potrebné priblížiť si v plnom znení: „Slávnemu magistrátu mesta Košice! Páni! Skôr, než opustím Košice, považujem za svoju povinnosť vyjadriť Vám svoju najúprimnejšiu vďaku za to, že ste našu cársko-ruskú armádu za pochodu týmto mestom láskavo prijímali. Skvelé prijatie a hostenie, čo môže potvrdiť celý dôstojnícky zbor, úslužnosť a ochota, o ktorej ste mi podali toľko dôkazov, spôsobili, že na Košice budeme vždy spomínať. Budeme mať Košice v pamäti, i keď už budeme vzdialení! O všetkom, čo ste nám poskytli, nezabudneme podať správu cárovi – nášmu panovníkovi, ako i Vášmu najmilostivejšiemu panovníkovi. Ráďte prijať pri tejto príležitosti ubezpečenie najhlbšej úcty, s ktorou, páni, ostáva Váš oddaný služobník Kutuzov“.

Generál M. I. Kutuzov so svojim štábom pokračoval v návrate do vlasti slovenským územím cez Lemešany, Prešov, Bardejov a Svidník a dňa 10. januára 1806 opustil pri Vyšnom Komárniku slovenské územie. Aj ďalšie ruské ďakovné listy mestám severovýchodného Slovenska potvrdzujú srdečné prijatie cárskej armády v tomto regióne. V listoch predstaviteľom a mestským radám Bardejova a Svidníka bolo vyzdvihnuté predovšetkým úsilie miestneho obyvateľstva a skutočnosť, že pre cársku ruskú armádu, unavenú dlhým pochodom, nemohlo byť nič príjemnejšieho, ako znamenité prijatie, ktoré dosiahli počas svojho pobytu. Popri pochvalnom konštatovaní, že sa mohli s miestnym obyvateľstvom dohovoriť „po slavjansky“, spomínajú tieto písomné svedectvá zúfalú sociálnu situáciu miestneho obyvateľstva, ktoré napriek tomu, že žije „síce núdzne a v biele, prejavilo voči ruským vojakom veľa bratskej starostlivosti a priateľstva“.

Prechody ruských vojsk Slovenskom na prelome 18. a 19. storočia predstavujú iba jednu kapitolu z pestrej mozaiky slovensko-ruských vzťahov, ktorá je z ideologických dôvodov pestovania rusofónnych nálad po roku 1989 zámerne bagatelizovaná a vymazávaná z historickej pamäte slovenského národa. Objavovanie a pripomínanie si kultúrnych a historických väzieb medzi slovenským a ruským národom je najkonkrétnejším prejavom naplňania idey slovanskej vzájomnosti a duchovnej jednoty.

VOJTECH KÁRPÁTY